

poznaj swoje prawa

...jeśli jesteś ofiara przemocy

poradnik prawny dla kobiet

Stan prawny na 1 października 2013 r.

Warszawa 2013

Centrum Praw Kobiet
ul. Wilcza 60/19
00 – 679 Warszawa
tel./faks: (48 22) 622 25 17
e-mail: temida@cpk.org.pl
<http://www.cpk.org.pl>
© Women's Rights Center

Przygotowała: Urszula Nowakowska
Aktualizacja: Jadwiga Żywolewska-Ławniczak,
Urszula Nowakowska
Korekta: Ewa Jaworska-Solich

Wydanie szesnaste

Aktualizacja i dodruk niniejszego poradnika były możliwe dzięki wsparciu finansowemu Urzędu Miasta st. Warszawy oraz Fundacji Kronenbera przy CITI Handlowy

Fundacja Kronenberga

citi handlowy

Projekt współfinansuje m.st. Warszawa

ISBN 978-83-89888-37-2

Egzemplarz bezpłatny

Skład i łamanie: Meritum.21

Druk: „Paper & Tinta” Usługi Wydawniczo-Poligraficzne

Spis treści

Wstęp	4
Mity i fakty	6
1. Przemoc wobec osób najbliższych jest przestępstwem.	9
2. Co robić, jeśli mąż lub partner stosuje przemoc? ..	14
3. Co policja i prokuratura mogą zrobić w twojej sprawie?	33
4. Nie musisz być bierną obserwatorką	37
5. Kiedy sprawa trafia do sądu... ..	44
6. Sama też możesz być oskarżycielką	53
7. Co możesz zrobić po wydaniu wyroku?	55
8. Jak zapewnić sobie bezpieczeństwo bez sprawy karnej?	58
9. Gdzie i jakiej pomocy możesz szukać?	60
Zakończenie	63
10. Kilka podstawowych pism procesowych	64
11. Nasza oferta pomocy	68
12. Wybrane organizacje, które pomagają kobietom ofiarom przemocy	69

Wstęp

Poradnik ten adresujemy do kobiet, które są ofiarami przemocy ze strony osób najbliższych. Wiele spośród nich zwraca się do nas z prośbą o pomoc. Z myślą o nich, z myślą o wielu, wielu innych, a także z myślą o tobie przygotowaliśmy ten poradnik, z którego możesz się dowiedzieć co robić, jeśli jesteś bita lub zastraszana przez swojego męża lub partnera.

Trudno jest pogodzić się z faktem, że osoby, którym ufaliśmy i które kochamy mogą być wobec nas okrutne, znęcać się nad nami fizycznie lub psychicznie, wykorzystywać nas seksualnie. Wiele kobiet przez długie lata pozostaje w krzywdzącym związku. Wstydzą się komukolwiek powiedzieć o tym, co się dzieje w ich domach, czują się winne przemocy, której doznają. Nie pozwól, aby cię obarczono odpowiedzialnością za przemoc, której doznałaś. To nie ty jesteś winna temu, że mąż lub partner stosuje wobec ciebie przemoc, wymusza współżycie lub znęca się psychicznie. Pamiętaj, nic nie usprawiedliwia przemocy!!!

NIKT, nawet TWÓJ MAŻ nie ma prawa cię bić, nie ma prawa się nad tobą znęcać psychicznie i nie ma prawa ci grozić. Przemoc, fizyczne i psychiczne znęcanie się oraz groźby ich użycia są PRZESTĘPSTWEM, nawet jeśli policja i prokuratura nie zawsze traktują je z należytą powagą. Wciąż się zdarza, że policjanci niechętnie interweniują w sprawach rodzinnych i zniechęcają kobiety do składania skarg. Ofiary przemocy domowej nierzadko słyszą, że policja ma ważniejsze sprawy na głowie niż mieszanie się w wewnętrzne sprawy rodziny. Sprawcy przemocy domowej pozostają często bezkarni, nawet wówczas gdy dojdzie do poważnego uszkodzenia ciała. Żmudna,

długotrwała procedura i brak zrozumienia ze strony organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości zniechęcają niektóre kobiety do poszukiwania pomocy instytucjonalnej i dochodzenia sprawiedliwości.

Powinnaś zdawać sobie sprawę z możliwych trudności i chociaż doprowadzenie sprawy do końca może nie być łatwe, nie zniechęcaj się. Bądź cierpliwa i konsekwentna. Nie zgadzaj się aby przemoc jakiej doznajesz traktowana była z niczym nieuzasadnioną wyrozumiałością, jak przestępstwo „drugiej kategorii”.

Pamiętaj! To nie ty, ale ON powinien się wstydzić. Nie pozwól się dłużej bić ani znieważać. Nie ukrywaj przed innymi tego, co dzieje się w twoim domu. Nie cierp w milczeniu i powiedz „NIE” przemocy.

Mamy nadzieję, że twoja decyzja o uwolnieniu się z krzywdzącego związku, poparta znajomością przysługujących ci praw sprawi, że powołane do tego organy będą lepiej i skuteczniej stosowały istniejące prawo, a ty i miliony innych kobiet będziecie mogły czuć się bezpieczniej we własnym domu. Powinnaś wiedzieć, jakie są twoje prawa i czego możesz oczekiwać od organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości Pamiętaj, każdy i każda z nas ma prawo do godnego i bezpiecznego życia, a policja, prokuratura i sądy mają obowiązek pomóc nam w ich realizacji.

Mity i fakty

Mit: Przemoc w rodzinie nie jest zjawiskiem częstym.

Fakt: Prawie jedna trzecia kobiet w pewnym okresie swojego życia staje się ofiarą przemocy w rodzinie. Dane te dotyczą zarówno przemocy fizycznej, seksualnej, jak i znęcania się psychicznego.

Mit: Przemoc w rodzinie to sprawa prywatna. Nikt nie powinien mieszać się do tego, w jaki sposób małżonkowie (partnerzy) rozwiązują swoje problemy.

Fakt: Przemoc w rodzinie jest przestępstwem i istotnym problemem społecznym. Dotyczy każdego z nas. Prawie połowa zamordowanych kobiet to ofiary swoich mężów, partnerów lub byłych partnerów.

Mit: Sprawcy przemocy w rodzinie działają pod wpływem alkoholu.

Fakt: Wielu mężczyzn stosujących przemoc robi to na trzeźwo, inni piją po to, aby bić. Alkohol jest dla nich tylko usprawiedliwieniem, pozwala uniknąć odpowiedzialności

Mit: Przemoc w rodzinie występuje wyłącznie w niższych klasach społecznych.

Fakt: Przemoc w rodzinie może dotknąć każdego z nas. Badania wykazują, że mężczyźni stosujący przemoc pochodzą z różnych grup społecznych.

Mit: Prawdopodobieństwo doświadczenia przemocy ze strony obcego mężczyzny jest większe niż ze strony własnego męża czy partnera.

Fakt: Przemoc w rodzinie jest zjawiskiem częstszym niż ta, na jaką jesteśmy narażeni na ulicy, w barze lub miejscu pracy. Przemoc wobec kobiet w rodzinie stanowi

jedną czwartą wszystkich aktów przemocy zgłoszonych organom ścigania.

Mit: Mężczyźni, którzy używają przemocy są chorzy psychicznie.

Fakt: Nie ma bezpośredniego związku pomiędzy przemocą w rodzinie a chorobą psychiczną. U podłoża przemocy wobec kobiet leży dążenie do przejęcia nad nimi kontroli i utrzymania władzy.

Mit: To incydent, który się nie powtórzy.

Fakt: Przemoc wobec żony (lub partnerki) rzadko jest incydentem. Zazwyczaj jest tylko pierwszym ogniwem w łańcuchu nasilającej się przemocy. Ponad jedna czwarta bitych kobiet staje się ofiarą przemocy częściej niż pięć razy w roku.

Mit: Przemoc w rodzinie jest wynikiem chwilowej utraty samokontroli.

Fakt: Większość sprawców planuje swoje działania. Kiedy biją, starają się to robić tak, by nie zostawiać śladów.

Mit: Kobieta musiała zrobić coś, czym „zasłużyła” sobie na przemoc.

Fakt: Nikt nie „zasługuje” na zniewagi i bicie. Wielu sprawców przemocy stawia swoim partnerkom absurdalne wymagania i oczekuje od nich rzeczy niewykonalnych. Każdy pretekst jest dobry.

Mit: Kobiety są najczęściej gwałcone poza domem, w ciemnych alejkach, późno w nocy.

Fakt: Jedynie 9% gwałtów ma miejsce poza domem. Zdecydowana większość jest dokonywana w mieszkaniach. Kobiety zgwałcone w domu lub w miejscu pracy rzadziej zgłaszają to na policję z obawy, że i tak nikt im nie uwierzy.

Mit: Gwałty na kobietach najczęściej dokonywane są przez osoby obce.

Fakt: W 83% przypadków sprawcami gwałtów są osoby, które kobieta zna i którym ufa. W 20% są to kochankowie, a w 33% mężowie ofiar.

Mit: Wszyscy wiedzą, że kiedy kobieta mówi „nie”, często myśli „tak”.

Fakt: Kiedy kobieta mówi „NIE”, ma na myśli „NIE”.

Mit: Kobiety w końcu ulegają, rozluźniają się i czerpią z tego przyjemność.

Fakt: Kobiety nie czerpią przyjemności z przemocy seksualnej. Podobnie jak ofiary kradzieży i innych przestępstw doznają traumy i cierpią.

Mit: Jeśli kobieta nie została pobita i nie stawiała oporu, to nie był to gwałt.

Fakt: Gwałtociiele często używają broni lub grożą użyciem przemocy w celu zastraszenia swoich ofiar. Fakt, że me ma ewidentnych śladów stosowania przemocy, nie oznacza, że kobieta nie została zgwałcona.

Mit: Gdy mężczyzna zostanie seksualnie pobudzony, musi odbyć stosunek płciowy.

Fakt: Większość gwałtów to przestępstwa popełniane z premedytacją. Gwałt jest aktem przemocy, a nie zaspokojeniem seksualnym. Mężczyzna gwałci lub w inny sposób wykorzystuje seksualne kobietę z chęci upokorzenia jej, pokazania swojej władzy i kontroli nad nią.

Mit: Mężczyzna był pod wpływem alkoholu (narkotyków), w depresji (w stresie), nie był sobą.

Fakt: Mężczyźni używają różnych argumentów, aby usprawiedliwić popełnione przez siebie przestępstwo. Nic nie usprawiedliwia gwałtu.

1. Przemoc wobec osób najbliższych jest przestępstwem

W 2005 r. weszła w życie Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (znowelizowana w sierpniu 2010 r.). Ustawa ta, po raz pierwszy w historii polskiego prawa, określa czym jest przemoc w rodzinie. Art. 2 par. 2 ustawy stanowi, że przemocą w rodzinie jest jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna i ekonomiczna popełniana na szkodę osób najbliższych jest przestępstwem. W zależności od tego, jaką przybiera formę, czy ma charakter jednorazowy, czy też powtarza się, jest ścigana z różnych artykułów kodeksu karnego (kk). Nie jesteśmy w stanie omówić wszystkich przestępstw, jakie mogą być popełnione na twoją szkodę przez osoby bliskie. Skupimy się tylko na tych, które zdarzają się najczęściej. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, zostanie zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną. Artykuł 207 kodeksu karnego mówi o tym, że:

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad

małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat.

Jeśli zostałaś pobita „tylko” raz lub nie masz dowodów na powtarzalność agresywnych zachowań swojego męża lub partnera, może on być ścigany z artykułów kodeksu karnego, które mówią o uszkodzeniu ciała.

Art. 156 § 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:

pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej lub znacznej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Art. 157 § 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia inny niż określony w art. 156 § 1 podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 2 lub 3 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się z oskarżenia prywatnego, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą.

§ 5. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na jej wniosek.

Tryb ścigania przestępstwa z art. 157 kk zależy od tego, czy pobicie spowodowało uszkodzenie ciała, którego leczenie trwało dłużej czy też krócej niż 7 dni i czy osobą pokrzywdzoną jest osoba bliska czy obca dla sprawcy. W przypadku kiedy pokrzywdzoną jest osoba najbliższa niezależnie od tego czy naruszenie czynności ciała trwało dłużej czy krócej niż 7 dni ściganie odbywa się z urzędu. Jeśli jednak twój mąż lub partner wykaże, że działał nieumyślnie, wówczas ściganie następuje dopiero na twój wniosek, ale dalej toczy się również w trybie publiczno-skargowym.

Przestępstwem jest także wymuszanie współżycia w małżeństwie. Jest ono karane na zasadach ogólnych, tzn. tak, jak każde inne zgwałcenie.

Artykuł 197 kodeksu karnego w następujący sposób definiuje przestępstwo zgwałcenia:

§ 1. Kto przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza inną osobę do obcowania płciowego, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Jeżeli sprawca, w sposób określony w § 1, doprowadza inną osobę do poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności na czas od 6 miesięcy do lat 8.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się zgwałcenia wspólnie z inną osobą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 4. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1–3 działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż lat 5.

Gwałt jest zamachem na wolność jednostki, a więc gwałtem jest również wymuszanie takiej formy współżycia, która nie odpowiada drugiej osobie.

Nie daj się zwieść przekonaniom, iż współżycie seksualne jest obowiązkiem żony. Pojęcie „obowiązków małżeńskich” żony w zakresie współżycia seksualnego jest anachronizmem pochodzącym z czasów, kiedy mężczyźni mieli pełnię władzy nad kobietami. Masz prawo odmówić współżycia i nikt wbrew twojej woli nie ma prawa cię do tego zmuszać. Masz również prawo nie godzić się na formy współżycia seksualnego, które ci nie odpowiadają, a twój partner musi to uszanować.

Pamiętaj o tym, że już same groźby popełnienia przestępstwa na twoją szkodę lub szkodę osób najbliższych są przestępstwem, jeśli wzbudzają w tobie uzasadnioną obawę, że będą spełnione. Jeśli więc twój partner np. grozi ci pozbawieniem życia, a ty obawiasz się, że może spełnić swoje groźby, mamy do czynienia z przestępstwem z art. 190 kk. Jeśli chcesz, aby osoba, która ci grozi, została ukarana, musisz złożyć wniosek o ściganie.

Przestępstwem jest również uporczywe uchylanie się od obowiązku lożenia na utrzymanie dziecka, rodziców lub innej osoby najbliższej i przez to narażanie jej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych (art. 209 kk). Sytuacja taka występuje np. wtedy, gdy twój mąż, nie płaci alimentów na dzieci, pozostawiając ciężar ich utrzymania tylko na twoich barkach i gdy mimo wzywania do wypełnienia obowiązku uporczywie go nie wykonuje. Pamiętaj jednak, że aby doszło do ukarania

osoby uchylającej się od świadczeń na rzecz najbliższych, musisz złożyć wniosek o ściganie. Ściganie z urzędu następuje tylko wówczas, jeżeli pokrzywdzonemu przyznano odpowiednie świadczenia rodzinne albo świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów. Wniosek o ściganie może złożyć również organ pomocy społecznej lub organ podejmujący działania wobec dłużnika alimentacyjnego. Jeśli więc obawiasz się, że złożenie przez ciebie wniosku spowoduje agresję sprawcy, poproś przedstawiciela pomocy społecznej lub organizacji, do której zgłosiłaś się o pomoc, o to aby to oni wystąpili ze stosownym wnioskiem.

Powinnaś wiedzieć, że przestępstwem jest rozpijanie małoletniego (art. 208 kk) oraz porzucenie osoby nieletniej poniżej 15 roku życia oraz osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, jeśli prawo nakłada na nas obowiązek troszczenia się o wyżej wymienione osoby (art. 210 kk). Jeśli więc twój mąż opuszcza dziecko lub ciebie, kiedy jesteście np. chora i potrzebujesz jego opieki i pomocy, to popełnia przestępstwo i może być za to ukarany. Przestępstwa te są ścigane z urzędu.

Przestępstwem ściganym z urzędu jest również uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 lub osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny wbrew woli osoby powołanej do opieki lub nadzoru (art. 211 kk). Masz więc prawo żądać ścigania ojca dziecka, który je porywa lub uprowadza bez twojej zgody, jeśli ma on ograniczoną lub odebraną władzę rodzicielską.

2. Co robić, jeśli mąż lub partner stosuje przemoc?

2.1. Powiedz NIE!!!

Nie pozwól, aby bicie stało się codziennym rytuałem. Im dłużej będziesz się na to godzić, tym trudniej będzie ci się wyzwolić z krzywdzącego związku. Nawet jeśli, z różnych powodów, przez pewien czas znosiłaś przemoc, powinnaś w końcu powiedzieć „NIE! DOŚĆ!”. NIGDY NIE JEST ZA PÓZNO, ABY PRZERWAĆ ŁAŃCUCH PRZEMOCY. Nie wierz w to, że on się zmieni albo, że ty go zmienisz. Nawet jeżeli obiecuje poprawę to i tak w niedługim czasie powróci do dawnych praktyk.

2.2. Staraj się zachować zimną krew!

Staraj się przede wszystkim chronić samą siebie. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że odpowiadając zniechęcenią, lekceważąc niebezpieczeństwo lub odpowiadając agresją fizyczną na agresję, włączając się do walki „cios za cios”, tylko spotęgujesz przemoc. Staraj się jak najszybciej zejść z oczu sprawcy, nie czekaj na następny atak.

2.3. Opracuj plan bezpieczeństwa

W oparciu o poniższe wskazówki opracuj swój własny plan bezpieczeństwa. Może on któregoś dnia uratować życie tobie i twoim dzieciom.

- Naucz się rozpoznawać zachowanie partnera, abyś była świadoma, kiedy zbliża się najgorsze.
- Naucz dzieci korzystać z telefonu i dzwonić na policję.
- Jeśli twój dom ma kilka wyjść – naucz dzieci, jak z nich korzystać.

- Zidentyfikuj miejsca i ludzi, do których możesz szybko uciec przez agresję (sąsiadka, rodzina itp.).
- Sporządź listę najważniejszych adresów i telefonów i ukryj ją.
- Przygotuj dodatkowy zestaw ubrań, butów i rzeczy osobistych. Zostaw go u przyjaciół lub rodziny.
- Oszczędź i schowaj tyle pieniędzy, ile możesz.
- Ukryj w bezpiecznym miejscu wszystkie ważne dokumenty, takie jak: dowód osobisty i paszport, akty urodzenia dzieci, małżeństwa, karty kredytowe, książeczki zdrowia, polisy ubezpieczeniowe, prawo jazdy, dowód rejestracyjny samochodu, akt własności domu, umowę najmu mieszkania, obdukcje lekarskie itp.
- Wyrób dodatkowy komplet kluczy do domu (samochodu) i schowaj je w bezpiecznym miejscu.
- Jeśli masz samochód, zadbaj o to, aby w baku zawsze było trochę benzyny.
- Porozmawiaj z rodziną, sąsiadami i znajomymi – ustalcie tajny sygnał, abyś zawsze mogła dać im znać, że potrzebujesz pomocy.
- Poproś sąsiadów, aby dzwonili na policję zawsze, gdy usłyszą z twojego domu jakieś niepokojące odgłosy, a sama nie wstydź się wyjść na klatkę schodową i wzywać pomocy.
- Przygotuj plan opuszczenia domu – zastanów się, gdzie możesz bezpiecznie przenoćować z dziećmi (rodzina, przyjaciele, schronisko).

2.4. Zanim odejdziesz, zabezpiecz swoje finanse

Jeśli zdecydujesz się odejść od sprawcy przemocy, powinnaś dobrze się do tego przygotować i zabezpieczyć interesy swoje i swoich dzieci. Pozwoli Ci to uniknąć sytuacji, w której sprawca uprzedzi Cię i „za karę” pozbawi dostępu do wspólnego konta i innych zasobów majątk-

ku wspólnego. Pamiętaj, że właściwe przygotowanie się do odejścia to kwestia bezpieczeństwa twojego i twoich dzieci. Zrób zatem wszystko, co możliwe, aby jak najlepiej się zabezpieczyć:

- przelej swoje przychody oraz oszczędności na oddzielne, tobie tylko znane konto bankowe;
- dowiedz się, gdzie i w jakiej wysokości są przechowywane wspólne środki finansowe, papiery wartościowe oraz inne wartościowe przedmioty;
- dowiedz się, czy obciążają cię wspólne zobowiązania, a jeśli tak, to jakiego typu i w jakiej wysokości;
- zabezpiecz kopie dokumentów dotyczących kont bankowych, polis ubezpieczeniowych, kart kredytowych, papierów wartościowych, zobowiązań jakie na tobie ciążyą, nakładów, jakie poniosłaś na majątek wspólny lub odrębny partnera;
- zabezpiecz inne ważne dokumenty dotyczące majątku wspólnego, w tym np. zakupu mieszkania, darowizny twoich rodziców na twój majątek odrębny, kupno samochodu;
- zmień, po odejściu od sprawcy, numery PIN do kart i innych dokumentów bankowych twoich oraz waszych dzieci, unikając nadawania numerów, które są związane np. z waszymi datami urodzenia;
- wycofaj pełnomocnictwo dla partnera do swojego konta osobistego;
- usuń swoje dane ze wspólnego konta. Wprawdzie nie ochroni cię to przed istniejącymi zobowiązaniami, ale możesz zabezpieczyć się przed długami, które będzie zaciągał twój partner w przyszłości;
- usuń połowę pieniędzy ze wspólnego konta, aby sprawca nie mógł pozbawić cię dostępu do należnej ci części;
- poinformuj dłużników i bank o swojej sytuacji, możesz w ten sposób częściowo zabezpieczyć się przed nieodpowiedzialnymi działaniami partnera.

2.5. Znajdź bezpieczne schronienie

Może to być mieszkanie najbliższych sąsiadów lub jakiegokolwiek miejsce publiczne, gdzie możesz wezwać pomoc, np. dzwoniąc na policję. Nie wstydź się, nie ty jedna znalazłaś się w takiej sytuacji. Pokaż agresorowi, że masz wybór, że nie akceptujesz przemocy. Jeśli masz dzieci, zabierz je ze sobą. Szukaj schronienia u rodziny, koleżanki. Jeśli nie jest to możliwe, skorzystaj ze schroniska dla ofiar przemocy lub ośrodka interwencji kryzysowej, jeśli dysponuje miejscami hotelowymi. Powinnaś wiedzieć, że gmina ma obowiązek ustawowy zapewnić ci dach nad głową, jeśli z powodu przemocy stałaś się bezdomna i z obawy o własne życie nie możesz mieszkać pod jednym dachem ze sprawcą. Znalezienie się w bezpiecznym miejscu pomoże ci spokojnie zastanowić się, co robić dalej. Możesz jednak podczas interwencji policji żądać zatrzymania sprawcy. Pamiętaj – prawo jest po to, aby cię chronić. Aby skorzystać z ochrony prawa, musisz jednak przystąpić do działania.

2.6. Zbieraj dowody, a prawda wyjdzie na jaw

Nie zapominaj o zbieraniu dowodów świadczących o tym, że doznałaś przemocy, nawet jeśli nie od razu zdecydujesz się je wykorzystać. Im więcej zbierzesz dowodów, tym większą masz szansę, że sprawca zostanie ukarany. Nawet jeśli obrażenia, których doznałaś, nie były zbyt poważne, to i tak, jeśli udowodnisz, że przemoc miała charakter ciągły, będzie to przestępstwo ścigane z urzędu (znęcanie się – art. 207 kk). Nie ukrywaj przed sąsiadami i rodziną, że jesteś bita lub że osoby ci najbliższe popełniły na twoją szkodę inne przestępstwo. Ci, którym powie działaś o tym, co cię spotkało, nawet jeśli nie byli bezpośrednimi świadkami zdarzenia, mogą również świadczyć w twojej sprawie.

Jeśli masz okazję nagrania awantury, którą wywołuje twój partner, zrób to. To również będzie dowód w sprawie. Zabezpiecz dowody rzeczowe, takie jak podarte ubranie, ślady krwi na ubraniu, rozbity i zniszczony sprzęt. Ukryj je w bezpiecznym miejscu (u rodziny, znajomych, w miejscu pracy). Pamiętaj, że w przeciwnym razie sprawca może je znaleźć i zniszczyć. W wypadku gwałtu istotne jest, abyś zabezpieczyła ślady spermy na ubraniu lub ciele. Zanim się umyjesz, idź do lekarza lub na policję. Obowiązkiem policji jest zawiezenie cię na badanie lekarskie, w celu ustalenia, że doszło do przestępstwa zgwałcenia, sporządzenie na podstawie oględzin twego ciała protokołu i zabezpieczenie dowodu przestępstwa. W przypadku gwałtu zabezpiecz ponadto i zachowaj podarte ubrania oraz przedmioty, na których mogą być odciski palców (np. drzwi) tak, aby nikt ich nie dotykał i nie naniósł nowych śladów. Policja z tak zabezpieczonych przedmiotów zdejmie odciski palców, które mogą stanowić bardzo ważny dowód w sprawie.

Jeśli dojdzie do interwencji policji lub zdecydujesz się złożyć zawiadomienie o przestępstwie, pamiętaj również o złożeniu wniosku o zabezpieczenie dowodów. Policja ma obowiązek zabezpieczyć dowody, nawet w sprawach ściganych z oskarżenia prywatnego.

Pokaż rany i obrażenia tym, u których znalazłaś schronienie. Będziesz mogła ich zgłosić jako świadków. Nie wstydź się prosić tych, którzy wiedzą, co cię spotkało, aby byli świadkami w twojej sprawie. Pamiętaj, nawet jeśli nie chcą zeznawać, masz prawo ich zgłosić jako świadków. Świadkowie mają obowiązek mówić prawdę, ich stawienie na przesłuchanie jest obowiązkowe, a za składanie fałszywych zeznań grozi kara. Jeśli świadek ma uzasadnione obawy, jeśli chodzi o niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia, wolności lub mienia w znacznych roz-

miarach dla siebie lub osoby najbliższej ze strony sprawcy za złożenie obciążających go zeznań, może wnieść do prokuratury lub sądu wniosek o zachowanie w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka (art. 184 § 1 kpk). Jeśli prokuratura lub sąd wydażą stosowne postanowienie, wówczas ani oskarżony, ani jego adwokat nie dowiedzą się, kto złożył dane zeznanie. Musisz jednak mieć świadomość, że instytucja świadka anonimowego stosowana jest rzadko. Z kolei w sytuacji, kiedy zachodzi uzasadniona obawa użycia przemocy lub groźby bezprawnej wobec świadka, może on zastrzec dane dotyczące miejsca zamieszkania do wyłącznej wiadomości prokuratora lub sądu (art. 191 § 3 kpk). Pisma procesowe w takiej sytuacji będą doręczane pod inny wskazany adres, a oskarżony ani obrońca nie będą mieli możliwości zaznajomienia się z prawdziwym adresem, pod którym zamieszkuje świadek. Jeśli czujesz się zagrożona i nie mieszkasz razem ze sprawcą, wnosz o utajnienie danych dotyczących twojego miejsca zamieszkania. Zasugeruj to samo świadkom występującym w twojej sprawie.

Jeśli masz okazję, poproś kogoś o sfotografowanie obrażeń. Możesz również złożyć stosowny wniosek na policję (wniosek o zabezpieczenie dowodów poprzez zfotografowanie obrażeń). Zdjęcia te możesz przedstawić w sądzie lub w prokuraturze jako dowód.

Jeśli zostałaś pobita lub zgwałcona, idź również do lekarza, tak szybko jak to będzie możliwe, i poproś go, aby wystawił zaświadczenie o stanie zdrowia opisujące obrażenia jakich doznałaś. Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie masz prawo do bezpłatnego badania lekarskiego oraz otrzymania zaświadczenia ustalającego rodzaj i przyczyny obrażeń jakich doznałaś na skutek przemocy. Powinnaś wiedzieć, że nie musisz zwracać się do lekarza sądowe-

go w celu uzyskania obdukcji. Dowodem na obrażenia, jakich doznałaś, może być zaświadczenie wystawione przez lekarza pierwszego kontaktu. Ma on obowiązek wpisania do twojej dokumentacji lekarskiej informacji o stanie zdrowia i obrażeniach, jakich doznałaś oraz wydania ci stosowanego zaświadczenia na formularzu opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia. Jeśli lekarz pierwszego kontaktu odmawia zapisania informacji, jakich mu udzieliłaś, oraz opisu doznanych obrażeń, udaj się ze skargą do kierownika przychodni.

2.7. Wezwij policję

Nie jest łatwo zdecydować się na wezwanie policji, gdy przemoc spotyka cię ze strony osób najbliższych. Musisz jednak przełamać wstyd i przestać się łudzić, że to tylko jednorazowy wybryk, a sprawca zrozumie, że źle zrobił i zmieni się. Badania i doświadczenie wielu kobiet wskazują, że wcześniej lub później dojdzie do następnego aktu przemocy.

Masz prawo i obowiązek bronić siebie i swoich dzieci. Zadzwoń lub idź na policję tak szybko, jak będzie to możliwe i domagaj się, aby przyjechali z interwencją.

Ochrona życia, zdrowia i mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra należy do podstawowych zadań policji (art. 1 ust. 2 pkt. 1 ustawy o policji). Obowiązkiem policji jest również inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz wykrywanie przestępstw i ściganie sprawców (art. 1 ust. 2a pkt 3 i 4). Pamiętaj ponadto, że od kilku lat funkcjonariusze policji mają obowiązek rejestrować przebieg interwencji domowych w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie w systemie Niebieskiej Karty. (Bliżej o tej procedurze przeczytasz w podrozdziale 3.9.) Przypomnij o obowiązkach tym

funkcjonariuszom, którzy odmawiają ich wykonywania. Jeśli się od nich uchylają, pamiętaj, że zawsze możesz złożyć na nich skargę do ich przełożonego lub komendanta jednostki policji. Spisz numer służbowy funkcjonariusza dokonującego interwencji.

Nie musisz zawiadamiać policji osobiście. Możesz poprosić sąsiadów, rodzinę lub znajomych, aby zrobili to w twoim imieniu. Przekonaj tych, którzy mogą ci pomóc, aby nie byli biernymi świadkami. Im mniej będzie tolerancji i obojętności ze strony świadków przestępstw dokonywanych tuż obok, za drzwiami, tym większa będzie szansa, że sprawcy przemocy zostaną ukarani, a kobiety będą mogły się czuć bezpieczniej we własnych domach.

Prawo nakłada na wszystkich społeczny obowiązek zawiadamiania organów ścigania o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu (art. 304 § 1 kpk). Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego mają wręcz prawny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub policję (art. 12 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie). Warto wiedzieć o tym, że funkcjonariusz ponosi odpowiedzialność za niedopełnienie swoich obowiązków.

Artykuł 231 kodeksu karnego mówi o tym, że funkcjonariusz publiczny, który przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając swoich obowiązków (np. interwencji, zatrzymania podejrzanego), działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (a jeśli działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej do lat 10).

Funkcjonariuszem publicznym jest m.in. policjant, prokurator, sędzia. Zgłaszaj na policję wszystkie przypadki przemocy, nawet jeśli nie od razu zdecydujesz się złożyć formalne zawiadomienie o przestępstwie i nie będziesz domagać się ukarania sprawcy. Zgłoszenia i interwencje

policji, a w szczególności Niebieskie Karty, będą stanowiły dowód w sprawie, jeśli dojdzie do kolejnych aktów przemocy. Bierne czekanie na to, że sprawca się zmieni, prowadzi donikąd. Brak reakcji może zostać odebrany jako oznaka twojej słabości i bezkarności sprawcy, a to tylko rozzuchwala i prowadzi do nasilenia przemocy. Im szybciej i bardziej stanowczo zareagujesz na stosowaną wobec ciebie przemoc, tym większa szansa, że nie dojdzie do niej po raz kolejny.

2.8. Nie zniechęcaj się, prawo jest po to, aby cię chronić

Policja nie zawsze chętnie interweniuje w sprawach przemocy domowej. Wiele kobiet, które próbowały dzwonić na policję, usłyszało od funkcjonariuszy: „to sprawy rodzinne, my się do tego nie mieszkamy”. Zdarza się również, że nawet jeśli dojdzie do interwencji policji, to niewiele z niej wynika. Jeśli sprawca przemocy nie jest pijany, często kończy się na rozmowie ostrzegawczej i policja odjeżdża. W najlepszym wypadku możesz spotkać się ze współczuciem ze strony „wrażliwego” funkcjonariusza, który ci powie, że pomimo najlepszych chęci nic nie może zrobić w twojej sprawie, poza założeniem Niebieskiej Karty. Może się zdarzyć, że w odpowiedzi na twoją prośbę o zabranie sprawcy do aresztu, usłyszysz, że: „mąż nie jest dość pijany”, że „nie została Pani aż tak mocno poturbowana”, że „nie możemy zabrać męża, dopóki nie będzie Pani miała kilku obdukcji”. Posiadanie obdukcji jest przez wielu funkcjonariuszy traktowane jako podstawowy warunek do wszczęcia postępowania.

Zdarza się wprawdzie, że sprawca przemocy przestraszy się tego typu interwencji i na jakiś czas się uspokoi, ale w wielu innych przypadkach po odjeździe policji przemoc wzrasta. Wiele kobiet z pewnością spotkało się z groźbami: „jeśli nie wycofasz skargi, to ja ci dopiero pokażę”. Próbowano je szantażować: „popęlnię samobójstwo, zabiję

ciebie i siebie jak mnie zostawisz lub złożysz skargę”. Nie poddawaj się! Nie pozwalaj się zastraszać ani szantażować. To prowadzi donikąd.

Choć system interwencji w sprawach dotyczących przemocy w rodzinie nie działa najlepiej, a postawa organów ścigania często zniechęca do wzywania policji i składania zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, nie poddawaj się. Szukaj pomocy w instytucjach powołanych do tego, aby ci zapewnić bezpieczeństwo, nawet jeśli nie w każdej sytuacji uzyskałaś i uzyskasz od nich pomoc, jakiej oczekiwałaś i na jaką zasługujesz. Prawo jest po to, aby cię chronić, a policjanci i prokuratorzy mają obowiązek się stosować. Możesz i powinnaś zatem wymagać od funkcjonariuszy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości ścigania i karania sprawcy za czyny, których się dopuścił. Musisz przerwać łańcuch przemocy. Tylko w ten sposób zapewnisz sobie i dzieciom bezpieczeństwo i położysz kres dalszym aktom przemocy.

2.9. Co powinnaś wiedzieć o swoich prawach w kontakcie z policją

Jeśli wezwałaś policję na interwencję i funkcjonariusze przyjechali do twojego domu, masz prawo:

1. domagać się, aby wypełnili formularz A Niebieskiej Karty;

2. zapisać nazwiska policjantów lub ich numery służbowe; ich obowiązkiem jest pokazać ci legitymację służbową. Pamiętaj, że oni również mogą być świadkami w twojej sprawie.

Jeśli sytuacja jest poważna i czujesz się zagrożona, a policjanci powiedzą ci, że poza pouczeniem sprawcy i ewentualnym wypełnieniem Niebieskiej Karty nie mogą nic zrobić, zapisz ich nazwiska i numery służbowe, tak aby to widzieli. Poinformuj, że złożysz na nich skar-

gę do położonego. Zanotuj i przechowuj w bezpiecznym miejscu wszystkie informacje na temat zajścia (zajść), nawet wówczas, kiedy sytuacja w domu ulegnie poprawie. Nie masz przecież pewności, że w przyszłości przemoc się nie powtórzy.

3. Jeśli mąż jest agresywny i czujesz się zagrożona, domagaj się, aby funkcjonariusze zatrzymali go na 48 godzin. Policja ma prawo zatrzymać osoby stwarzające w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia (art. 15 ust. 1 pkt. Znowelizowana ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wzmocniła jeszcze ten obowiązek. Art. 244. § 1a. kodeksu karnego daje policji uprawnienie do zatrzymania osoby podejrzanej, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi. Jeśli stosując przemoc sprawca używał broni palnej, noża lub innego niebezpiecznego przedmiotu, a zachodzi obawa, że ponownie dopuści się przemocy wobec osoby wspólnie zamieszkującej, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa grozi policja ma wręcz obowiązek jej zatrzymania (art. 244 § 1b).

4. Policja nie jest bezsilna – może i powinna stosować istniejące prawo, a ty możesz i powinnaś się od nich tego domagać. Pamiętaj, policjant, który przy wykonywaniu czynności służbowych przekroczył uprawnienia lub nie dopełnił obowiązku, naruszając w ten sposób dobra osobiste obywatela, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (art. 231 § 1 kk).

Jeśli mąż lub partner jest pijany, domagaj się, aby go zabrali do izby wytrzeźwień. Masz prawo do bezpieczeństwa osobistego, a obowiązkiem policji i prokuratury jest ci

je zapewnić. W sytuacji, gdy w ocenie policjantów nie ma podstawy do izolowania sprawcy, a ty w dalszym ciągu czujesz się zagrożona, funkcjonariusze powinni wskazać ci najbliższe schronisko, noclegownię i w miarę możliwości zapewnić odpowiedni transport.

2.10. Niebieskie Karty

Znowelizowana w 2010 roku ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie nakłada na przedstawicieli policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych obowiązek wszczynania procedury Niebieskie Karty, w sytuacji uzasadnionego podejrzenia, że w rodzinie dochodzi do przemocy. Przedstawiciele wyżej wymienionych służb uruchamiają procedurę poprzez wypełnienie formularz Niebieska Karta A, która służy do dokumentowania przemocy domowej. Wpisuje się do niej: czas i miejsce interwencji, dane osobowe uczestników zajścia, informacje o zachowaniu stron (np. o płaczu ofiary, stanie trzeźwości stron, agresywności sprawcy), informacje o doznanych obrażeniach, dane dotyczące świadków zdarzenia, dzieci obecnych w mieszkaniu, oraz informacje o podjętych działaniach „pomocowych” (np. o oddaniu dziecka pod opiekę krewnych, puczeniu sprawcy, umieszczeniu go w izbie wytrzeźwień lub policyjnej izbie zatrzymań). Podejmujący interwencję policjanci lub przedstawiciele innych uprawnionych służb powinni zasadniczo wypełnić formularz w twojej obecności zapewniając ci warunki gwarantujące swobodę wypowiedzi i poszanowanie twojej godności. Jeśli podczas interwencji policji nie było możliwe wypełnienie formularza, powinien to zrobić dzielnicowo w twojej obecności.

Celem działań interwencyjnych podejmowanych przez służby uprawnione do wszczęcia procedury Niebieskiej

Karty powinno być zapewnienie tobie i twoim dzieciom bezpieczeństwa. Powinnaś wiedzieć, o tym, że zarówno wszczęcie procedury jak i jej prowadzenie może się odbywać bez twojej zgody. Po wypełnieniu formularza A przez wszczynającego procedurę, powinnaś otrzymać formularz B Niebieskiej Karty. Zawiera informacje dla ofiary przemocy – katalog przestępstw najczęściej popełnianych wobec osób najbliższych; katalog praw ofiar przemocy; aktualne telefony instytucji i organizacji świadczących pomoc ofiarom przemocy. Karta „B” informuje także o prawach, jakie przysługują osobie wzywającej policję. Zachowaj wręczony ci przez funkcjonariusza policji lub przedstawiciela innej służby formularz, abyś mogła się z nim uważnie zapoznać jak ochłoniesz.

Pamiętaj, że od interweniującego funkcjonariusza możesz się domagać, aby przeprowadził na miejscu zdarzenia czynności w zakresie niezbędnym dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa dla potrzeb postępowania przygotowawczego. Niebieska Karta, niezależnie od tego jaka służba ją założyła powinna być przekazana dzielnicowemu, który jest zobowiązany do założenia i prowadzenia dla danej rodziny tzw. teczki zagadnieniowej pt. „Przemoc domowa” i gromadzić w niej wszystkie dokumenty potwierdzające czynności podejmowane przez policję.

Dzielnicowy ma ponadto obowiązek niezwłocznie skontaktować się z rodziną w której nastąpiła przemoc, w celu bliższego rozpoznania sytuacji i zorientowania się, jakiego rodzaju pomoc jest potrzebna. Do jego zadań należy także systematyczne odwiedzanie rodziny dotkniętej przemocą, co najmniej raz w miesiącu, w celu sprawdzenia stanu bezpieczeństwa domowników i zachowania sprawcy przemocy. Takie systematyczne wizyty mogą się okazać skutecznym środkiem prewencyjnym i zwiększyć twoje poczu-

cie bezpieczeństwa. Domagaj się więc, aby dzielnicowy okresowo odwiedzał cię w domu i rozmawiał z partnerem, który stosował przemoc. Dzielnicowy ma również obowiązek wykonywania szeregu czynności związanych z udokumentowaniem zdarzeń związanych z przemocą w danej rodzinie. Pamiętaj, zebrana dokumentacja może być podstawą wszczęcia postępowania przygotowawczego z urzędu przez samych funkcjonariuszy policji, bez składania przez ciebie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa. Możesz i powinnaś się tego domagać. Wszczęcie postępowania z inicjatywy samych funkcjonariuszy, może zwiększyć twoje bezpieczeństwo. Sprawca otrzyma jasny komunikat: to nie ty zainicjowałeś postępowanie i nie w twoich rękach leży jego wstrzymanie. Będzie wówczas mniej zdetaminowany aby wywierać na ciebie presję, byś wycofała skargę. Ty zaś możesz mu powiedzieć, że nic nie możesz w tej sprawie zrobić.

Dobrze abyś wiedziała, że po wypełnieniu formularza Niebieska Karta A podmiot, który wszczął procedurę ma obowiązek, nie później niż w terminie 7 dni, przekazać oryginał formularza do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny, w której dochodzi do przemocy. Zespoły interdyscyplinarne, w skład których wchodzi przedstawiciele policji, pomocy społecznej, oświaty, ochrony zdrowia, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, organizacji pozarządowych oraz kuratorzy sądowi są zgodnie ze znowelizowaną ustawą powoływane w każdej gminie. Zespoły mogą w zależności od potrzeb tworzyć grupy robocze, składające się z przedstawicieli wyżej wymienionych służb.

Zadaniem członków zespołu jest m.in. analiza Niebieskich Kart, które do nich zostały przekazane. Po dokonaniu analizy członkowie zespołu sami albo za

pośrednictwem powołanych grup roboczych są zobowiązani do: 1. opracowania planu pomocy rodzinie; 2. monitorowania sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy oraz zagrożonych wystąpieniem przemocy; 3. dokumentowania działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Dobrze abyś wiedziała, że zespół interdyscyplinarny bądź grupa robocza powinien zaprosić cię na spotkanie, podczas którego jest wypełniany formularz Niebieska Karta C, który zawiera plan pomocy rodzinie. Plan ten obejmuje wskazanie zadań dla poszczególnych służb, które są podejmowane w celu przerwania przemocy, zapewnienia ci bezpieczeństwa i wsparcia. W trakcie procedury zespół interdyscyplinarny lub grupa robocza spotykają się także ze sprawcą przemocy. W trakcie spotkania zostaje wypełniony formularz Niebieska Karta D, który z jednej strony służy do opisanie stosowanej przez sprawcę przemocy, a z drugiej strony pozwala sprecyzować zobowiązania, które na siebie przyjmuje sprawca.

Zespół interdyscyplinarny może zakończyć Procedurę Niebieskie Karty jeśli uzna, że w rodzinie nie dochodzi już do przemocy, zrealizowany został plan pomocy lub jeżeli zostanie stwierdzony przez nich brak przesłanek do prowadzenia procedury (występowanie przemocy nie zostało potwierdzone). Powinnaś wiedzieć, że zakończenie procedury nie oznacza, że nie możesz ponownie poprosić o pomoc i ponowne uruchomić procedurę. W przypadku ponownego wystąpienia przemocy w rodzinie każdorazowo istnieje możliwość uruchomienia procedury Niebieskie Karty poprzez wypełnienie formularza Niebieska Karta A. Formularz ten służy również do udokumentowania aktów przemocy, które mają miejsce w trakcie trwania procedury Niebieskie Karty.

2.11. Staraj się być konsekwentna – policjanci są tylko ludźmi

Nie zapominaj o tym, że policjanci są tylko ludźmi. Twoje niezdecydowanie i np. wycofanie skargi może mieć wpływ na to, że następnym razem mniej chętnie przyjadą na wezwanie, czy też mniej poważnie potraktują twoją kolejną skargę. Masz oczywiście prawo wycofać skargę, ufając, że mąż tym razem na pewno się poprawi lub z obawy o własne bezpieczeństwo. Powinnaś jednak wiedzieć, że przemoc najczęściej nie jest incydem, ale ma charakter długotrwały i cykliczny. Okres tzw. „miodowego miesiąca” – czas kiedy sprawca przeprasza za swoje zachowanie, obiecuje, że to się nie powtórzy – jest tylko jedną z następujących po sobie faz cyklu przemocy. Zrozumiałe jest również to, że kobiety ulegają groźbom i pod ich wpływem wycofują skargi lub nie chcą składać zeznań. Policja nie jest im przecież w stanie zapewnić wystarczającej ochrony – areszt tymczasowy stosowany jest niezwykle rzadko, a inne środki są zupełnie bezskuteczne. Funkcjonariusze policji i prokuratorzy rzadko jednak są w stanie wczuć się w twoją sytuację, nie są przecież przeszkolonymi psychologami rozumiejącymi całą złożoność problematyki przemocy wobec kobiet w rodzinie. Nie można oczywiście usprawiedliwiać niechęci policji do interwencji, ale z drugiej strony warto starać się ich zrozumieć. Dlatego też, o ile to możliwe, bądź konsekwentna w swoich decyzjach.

2.12. Złóż zawiadomienie o przestępstwie lub wniosek o ściganie

Jeśli chcesz, aby sprawca został ukarany, złóż zawiadomienie o przestępstwie lub jeśli jest to wymagane wnioskiem o ściganie i domagaj się, aby wszczęto postępowanie karne. Powinnaś, wiedzieć, że przestępstwa ściga-

ne z oskarżenia publicznego dzielą się na ścigane z urzędu (wystarczy zawiadomienie o przestępstwie) oraz ścigane na wniosek.

■ Zawiadomienie o przestępstwie

Zawiadomienie o przestępstwie jest podstawową i wystarczającą przesłanką do wszczęcia postępowania w sprawach ściganych z urzędu. W polskim prawie karnym, większość przestępstw ściganych jest z urzędu. Należy do nich także przestępstwo znęcania się nad osobą najbliższą (art. 207 kk), obejmujące zarówno przemoc fizyczną (bicie, nie wpuszczanie do domu itp.), jak i psychiczną (szantażowanie, poniżanie, straszenie itp.). Ścigane z urzędu jest również przestępstwo polegające na wymuszeniu przemocą lub groźbą bezprawną określonego zachowania (art. 191 kk), np. zabranianie ci pracy lub zmuszanie cię do niej, utrudnianie opuszczania domu, kontaktów ze znajomymi, nauki, jednym słowem zmuszanie cię do czegokolwiek, na co się nie zgadzasz. Z urzędu ścigany jest jednorazowy akt przemocy, który doprowadził do uszkodzenia ciała niezależnie od tego czy naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwał dłużej niż 7 dni, (art.157 kk), chyba, że sprawca działał nieumyślnie wówczas osoba pokrzywdzona musi złożyć wniosek o ściganie. Od stycznia 2014 roku przestępstwo zgwałcenia (art. 197 kk), niezależnie od tego, czy sprawcą gwałtu jest mąż, osoba znana ofierze czy ktoś obcy jest również ścigane z urzędu.

Ściganie z urzędu polega na tym, że prokurator i policja prowadzą postępowanie niezależnie od woli lub zgody osoby pokrzywdzonej. Wycofanie skargi lub odmowa zeznań nie są podstawą do umorzenia postępowania, jeśli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniono przestępstwo.

Jak już o tym była mowa, nie musisz sama składać zawiadomienia o przestępstwie. W twoim imieniu może to zrobić ktoś inny – sąsiad, członek rodziny, przedstawiciel organizacji, do której zwróciłaś się o pomoc, sama policja itp.

Zawiadomienie o przestępstwie nie musi być pisemne, chociaż lepiej jest napisać skargę i złożyć ją na policji lub w prokuraturze osobiście albo przesłać listem poleconym. Jeśli składasz skargę osobiście, zrób kopię i poproś o potwierdzenie, że ją złożyłaś. Jeśli wysyłasz list polecony, zachowaj dowód nadania. Masz wówczas pewność, że twoje zgłoszenie zostanie zarejestrowane i policja będzie musiała zareagować. Jeśli zdecydujesz się złożyć ustne zawiadomienie o przestępstwie, domagaj się, aby funkcjonariusze sporządzili protokół. To należy do ich obowiązków. Po ustnym złożeniu zawiadomienia powinnaś być przesłuchana. Po spisaniu przez policjanta protokołu uważnie go przeczytaj, zanim go podpiszesz. Jeśli to, co zostało zapisane nie w pełni oddaje to co powiedziałaś, poinformuj o tym funkcjonariusza i poproś o naniesienie poprawek.

Prokurator jest również uprawniony do wszczęcia i prowadzenia dochodzenia osobiście (zwykle policja prowadzi dochodzenie, a prokuratura śledztwo w poważniejszych sprawach).

■ Ściganie na wniosek

Niektóre przestępstwa ścigane są dopiero na wniosek osoby pokrzywdzonej. Należą do nich: przestępstwo uchylania się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego (art. 209 kk). Ścigane na wniosek są także groźby popełnienia przestępstwa, jeśli wzbudzają one u pokrzywdzonego uzasadnioną obawę, że zostaną spełnione (art. 190 kk), nękanie (art. 190a kk), a także kradzież na szkodę osoby najbliższej (art. 278 § 4 kk).

Jeśli stałaś się ofiarą przestępstwa ściganego na wniosek i chcesz, aby sprawca został ukarany, musisz złożyć pisemny wniosek o ściganie. Oznacza to, że bez wniosku osoby pokrzywdzonej postępowanie w danej sprawie nie może być wszczęte. Pamiętaj, że gdy już złożysz wniosek o ściganie, możesz go cofnąć tylko za zgodą pro-

kuratora do czasu rozpoczęcia rozprawy sądowej. Pamiętaj ponadto, że wniosek o ściganie jest niepodzielny, to znaczy, że w wyniku złożenia wniosku ścigane są wszystkie osoby „związane” z przestępstwem, którego wniosek dotyczy.

Jeśli stałaś się ofiarą przestępstwa ściganego na wniosek i chcesz, aby sprawca został ukarany, musisz złożyć pisemny wniosek o ściganie. Oznacza to, że bez wniosku osoby pokrzywdzonej postępowanie w danej sprawie nie może być wszczęte. Pamiętaj, że gdy już złożysz wniosek o ściganie, dalsze postępowanie będzie się już toczyć w trybie publiczno-skargowym. Oznacza to, że złożonego wniosku nie możesz cofnąć, jeśli dotyczył zgwałcenia, a w innych sprawach możesz to zrobić tylko za zgodą prokuratora do czasu rozpoczęcia rozprawy sądowej. Pamiętaj ponadto, że wniosek o ściganie jest niepodzielny, to znaczy, że w wyniku złożenia wniosku ścigane są wszystkie osoby „związane” z przestępstwem, którego wniosek dotyczy. Tak więc, jeśli gwałtu dopuściło się kilku sprawców, to ściganie dotyczy wszystkich, nie zaś tylko niektórych z nich.

3. Co policja i prokuratura mogą zrobić w twojej sprawie?

3.1. Wszczęć postępowanie przygotowawcze

Jeśli złożyłaś zawiadomienie o przestępstwie lub wniosek o ściganie przestępstwa z grupy przestępstw ściganych na wniosek, organy powołane do ścigania, a więc policja i prokuratura, mają obowiązek wszczęć postępowanie w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia, że popełniono przestępstwo (zasada legalizmu). Postępowanie przygotowawcze obejmuje wszystko, co dzieje się w sprawie, zanim trafi ona do sądu, i ma na celu sprawdzenie, czy przestępstwo zostało rzeczywiście popełnione, oraz wyjaśnienie okoliczności sprawy zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów. Ta faza postępowania kończy się wraz z wniesieniem aktu oskarżenia do sądu lub umorzeniem postępowania.

Postępowanie przygotowawcze może być prowadzone w formie śledztwa lub dochodzenia. W większości spraw o przestępstwa należące do właściwości sądu rejonowego dochodzenie prowadzi policja. Powinno ono być ukończone w ciągu 2 miesięcy, ale prokurator może przedłużyć ten okres do 3 miesięcy, a w wypadkach szczególnie uzasadnionych – na dalszy czas oznaczony (art. 325i. §1 kpk). Jeśli zapadnie postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania masz prawo je zaskarżyć do prokuratora właściwego do sprawowania nadzoru nad dochodzeniem. Jeżeli prokurator nie przychylił się do zażalenia, kieruje je do sądu (art. 325e. §4 kpk) Pamiętaj, zanim zabierzesz się sama lub z czyjąś pomocą do napisania zażalenia, dobrze byłoby abyś zapoznała

się z aktami sprawy oraz dokładnie przeczytała uzasadnienie postanowienia, jeśli zostało sporządzone. Pomoże ci to w uzasadnieniu twojego wniosku o uchylenie lub zmianę zaskarżonego postanowienia i zwiększy szanse na jego pozytywne rozpatrzenie.

Powinnaś wiedzieć o tym, że przebieg prowadzonego przez policję dochodzenia nadzoruje prokuratura. Jeśli jesteś niezadowolona ze sposobu, w jaki policja prowadzi postępowanie w sprawie, w której jesteś osobą pokrzywdzoną, możesz złożyć skargę do przełożonego danego funkcjonariusza lub do prokuratora sprawującego nadzór nad twoją sprawą.

Możesz również złożyć skargę – zawiadomienie o przestępstwie znęcania się – bezpośrednio do prokuratury, ale musisz mieć świadomość, że prokuratura w zdecydowanej większości wypadków i tak skieruje sprawę na policję w celu przeprowadzenia dochodzenia. Niezależnie jednak, gdzie złożysz zawiadomienie o przestępstwie i która instytucja będzie prowadziła dochodzenie, prokurator zatwierdza większość postanowień wydanych przez policję, z wyjątkiem postanowienia o wszczęciu postępowania (art. 325e. § 2 kpk). Dobrze byłoby, abyś interesowała się swoją sprawą, przeglądała akta i rozmawiała z policjantem prowadzącym twoją sprawę o jej przebiegu.

3.2. Wydać postanowienie o nakazie opuszczenia domu lub dozór

Powinnaś wiedzieć o tym, że prokuratura na wniosek policji albo z urzędu może zastosować wobec sprawcy przemocy środek zapobiegawczy w postaci nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził (art. 275a. kpk).

Zamiast sama uciekać z dziećmi z domu, domagaj się aby prokuratura skorzystała z możliwości jakie daje prawo i doprowadziła do tego, aby to sprawca przemocy zmuszony był do wyprowadzenia się z domu. Mniej jednak świadomość, że ustawodawca, tylko w jednym wypadku nakłada na prokuraturę obowiązek podjęcia decyzji w tej kwestii w określonym terminie. Dotyczy to sytuacji kiedy sprawca przemocy został zatrzymany na podstawie art. 244 § 1a lub 1b. Policja powinna wówczas niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od chwili zatrzymania, wystąpić do prokuratora z wnioskiem o zastosowanie tego środka zapobiegawczego, a prokurator powinien ten wniosek rozpoznać przed upływem 48 godzin od chwili zatrzymania oskarżonego. Nakaz opuszczenia domu może być orzeczony na okres nie dłuższy niż 3 miesiące, ale jeśli nie ustały przesłanki do jego stosowania sąd na wniosek prokuratora, może przedłużyć jego stosowanie na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące.

Innym środkiem, jaki może być zastosowany wobec sprawcy, jest oddanie go pod dozór policji. Polega on na tym, że sprawca ma obowiązek podporządkowania się wymaganiom zawartym w postanowieniu sądu lub prokuratora (art. 275 § 2 kpk). Obowiązek ten może polegać na zakazie opuszczania miejsca zamieszkania, na zgłaszaniu się w określonych odstępach czasu do organu dozoru oraz zawiadamianiu go o zamierzonym wyjeździe oraz terminie powrotu. Dozór policji może także polegać na nałożeniu na sprawcę zakazu kontaktowania się z tobą i innymi osobami (np. twoi rodzice, dzieci itp.). Jeśli sprawca mieszka razem z tobą domagaj się aby prokuratura zastosowała oba środki zapobiegawcze, zakaz kontaktowania się bez nakazu opuszczenia domu nie będzie mógł być skuteczny, podobnie jak nakaz opuszczenia domu bez zakazu kontaktowania się (sprawca może chodzić z tobą, nękać cię telefonami itp.). W wypadku niesto-

sowania się przez oddanego pod dozór do wymagań określonych w postanowieniu zawiadom o tym organ dozoru, a ten powinien niezwłocznie zawiadomić o tym sąd lub prokuratora, który wydał postanowienie.

3.3. Zastosować areszt tymczasowy

Areszt tymczasowy jest podobnie jak dozór środkiem zapobiegawczym i można go stosować dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, jeżeli dowody zebrane przeciwko oskarżonemu wskazują na duże prawdopodobieństwo, że popełnił on przestępstwo. Wyjątkowo areszt tymczasowy może być także stosowany w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa (art. 249 kpk). Tymczasowe aresztowanie (art. 258 kpk) może nastąpić, jeżeli:

1. zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można będzie ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu;

2. zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne (taka sytuacja występuje, jeśli sprawca zmusza cię do wycofania skargi lub odmowy zeznań, namawia do tego świadków, nie stawia się na przesłuchanie itp.);

3. jeżeli oskarżonemu zarzucono zbrodnię lub występki zagrożony karą pozbawienia wolności o górnej granicy co najmniej 8 lat albo gdy oskarżony został skazany przez sąd I instancji na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata;

4. gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, a zwłaszcza jeśli popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Jeżeli obawiasz się sprawcy, staraj się dowieść, że przemoc jaką stosuje stanowi zagrożenie dla twojego życia i zdrowia, uzasadnij swoje obawy i lęk groźbami, jakie kieruje pod twoim adresem. Jeśli nakłania cię do wycofania skargi, powiedz o tym. Przemoc w rodzinie jest czynem o wysokim stopniu społecznej szkodliwości i może prowadzić nawet do zabójstwa. Nie bagatelizuj jego groźb i swoich obaw.

Tymczasowe aresztowanie może nastąpić tylko na mocy postanowienia sądu. Na etapie postępowania przygotowawczego wydaje sąd rejonowy na wniosek prokuratora. Powinnaś także wiedzieć o tym, że istnieje także możliwość zamiany tymczasowego aresztowania na dozór, pod warunkiem, że sprawca w wyznaczonym terminie opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym oraz określi miejsce swojego pobytu.

Jeżeli przemoc, której doznałaś była poważna, mąż lub partner grozi ci lub pobił cię po raz kolejny, zmusza cię do wycofania skargi lub nakłania ciebie i inne osoby do składania fałszywych zeznań, złóż prośbę do prokuratury lub sądu o zastosowanie tymczasowego aresztu. Masz prawo do bezpieczeństwa osobistego i to nie ty, ale sprawca powinien opuścić dom. W aktualnym stanie prawnym opisane wyżej środki zapobiegawcze mogą być zastosowane dopiero po wszczęciu postępowania przygotowawczego i przedstawieniu sprawcy zarzutów

4. Nie musisz być bierną obserwatorką

4.1. Twoje prawa w postępowaniu przygotowawczym

Nie są one zbyt duże, szczególnie, jeśli jest to przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, ale możesz i powinnaś korzystać z tych, które ci przysługują. Nie musisz godzić się na rolę biernego świadka, możesz być aktywną uczestniczką w sprawie, która ciebie dotyczy.

Jako osoba pokrzywdzona masz w postępowaniu przygotowawczym prawa strony procesowej, co daje ci szereg uprawnień gwarantujących wpływ na bieg sprawy.

I tak, na przykład, możesz:

- osobiście lub przez swojego pełnomocnika (adwokata) składać wnioski dowodowe, to znaczy wnosić o dopuszczenie dowodu z przesłuchania świadków, dokonanie oględzin, przesłuchanie taśmy magnetofonowej itp. (art. 315 kpk). Jeśli więc uważasz, że znasz osoby lub masz dowody rzeczowe, które mogą pomóc w wyjaśnieniu twojej sprawy, złóż wniosek dowodowy.
- przeglądać akta sprawy i czynić z nich odpisy; możesz zrobić notatki lub poprosić o zrobienie kopii (art. 156 § 1 i 2 kpk). Wgląd w akta sprawy pozwoli ci sprawować kontrolę nad przebiegiem postępowania, zgłaszać ewentualne nieprawidłowości i wnioski o uzupełnienie materiału dowodowego, np. powołanie dodatkowych świadków. Organ prowadzący postępowanie może jednak odmówić ci wglądu w akta, wówczas przysługuje ci zażalenie.
- brać udział w czynnościach niepowtarzalnych, tzn. takich, których na rozprawie nie będzie można powtórzyć, np. z powodu nietrwałości śladów przy oględzinach miejsca przestępstwa, przedmiotu, a także przesłuchania świadka, który jest ciężko chory lub wyjeżdża za granicę i nie będzie można go przesłuchać w sądzie (art. 316 kpk). Policja i prokuratura powinny zawiadomić cię o czasie i terminie ich przeprowadzenia.
- zgłaszać wnioski o dopuszczenie do innych czynności śledczych lub dochodzeniowych. Biorąc udział w takich czynnościach, jak np. przesłuchanie świadka, będziesz miała możliwość na bieżąco ustosunkować się do jego zeznań poprzez zadawanie pytań, składanie oświadczeń i wniosków do protokołu (art. 317 kpk).

Masz wprowadzić szereg praw, ale powinnaś mieć świadomość, że prokurator może ci odmówić udziału w poszczególnych czynnościach ze względu na ważny interes śledztwa (art. 317 § 2 kpk) – powinien to jednak uzasadnić. W takim wypadku wydaje on postanowienie, którego odpis musi być ci doręczony. Na odmowę nie przysługuje ci zażalenie. Jeśli czujesz się pokrzywdzona jego decyzją, porozmawiaj o tym z prokuratorem nadrzędnym.

Pamiętaj, masz prawo wglądu w akta sprawy, gdy prokuratura podejmie decyzję o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania.

Jako osoba najbliższa dla oskarżonego masz wprowadzić prawo odmowy zeznań (art. 182 § 1 kpk) lub odmowy udzielenia odpowiedzi na pytanie, jeżeli odpowiedź ta mogłaby narazić ciebie lub osobę ci bliską na odpowiedzialność za przestępstwo (art. 183 § 1 kpk). Nie radzimy ci jednak korzystać z tego prawa, jeśli chcesz, aby sprawca został ukarany. Jeśli skorzystasz z prawa odmowy zeznań, twoje wcześniejsze zeznania złożone na policji nie będą mogły być wykorzystane w sprawie.

4.2. Postępowanie mediacyjne

Z twojej inicjatywy jako osoby pokrzywdzonej oraz z inicjatywy sprawcy, prokurator może skierować sprawę do instytucji lub osoby godnej zaufania (tzw. mediatora) w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego. Prokurator może przekazać sprawę do mediacji również z własnej inicjatywy, ale za zgodą obu stron (art. 23a kpk). Mediacja powinna doprowadzić do pojednania stron i zadośćuczynienia pokrzywdzonemu bez konieczności rozstrzygnięcia sądowego. Jeśli więc zdecydujesz się uzyskać bezpośrednio od sprawcy zadośćuczynienie (np. przeprosiny i zadośćuczynienie materialne) i nie chcesz, aby twoja sprawa była rozstrzygana w normal-

nym postępowaniu, zgłoś prokuratorowi wniosek o przeprowadzenie mediacji. Dojdzie do niej wtedy, gdy obie strony (pokrzywdzony i sprawca) zgodzą się na jej przeprowadzenie. Mediacja będzie wyglądać w ten sposób, że każda ze stron, a więc zarówno ty, jak i sprawca, będziecie mogli przedstawić swoją wersję wydarzeń. Jeśli uzgodnicie warunki pojednania i zadośćuczynienia, i dojdzie między wami do ugody, prokurator, biorąc pod uwagę wynik mediacji, może wystąpić do sądu z wnioskiem o warunkowe umorzenie postępowania (art. 336 kpk) lub umieścić w akcie oskarżenia wniosek o wydanie wyroku skazującego i orzeczenie uzgodnionej z oskarżonym kary lub środka karnego (np. obowiązek naprawienia szkody) bez przeprowadzenia rozprawy (art. 335 kpk).

O tym, jak zakończy się postępowanie, zadecyduje sąd, który nie jest związany wynikami mediacji, ale powinien wziąć pod uwagę jej wyniki i wymierzyć karę, która będzie odpowiadać wynikowi mediacji. Postępowanie mediacyjne, w którym dochodzi do bezpośredniej konfrontacji ze sprawcą, może być trudne i ryzykowne. Powinnaś mieć świadomość istniejących zagrożeń i niebezpieczeństw. Sprawca dla uniknięcia surowszej kary może chcieć się pojednać, podczas gdy w rzeczywistości nie zamierza on zmienić swojego zachowania. Nie podejmuj decyzji o poddaniu się procedurze mediacji zbyt pochopnie. Powinnaś mieć świadomość, że wiele może zależeć od osoby mediatora, jego wizji społecznej roli kobiety i mężczyzny, poglądów na problem przemocy. Nie daj się omamić obietnicą poprawy sprawcy i wizją uratowania jednośc rodziny. Nie pozwól obarczać się współodpowiedzialnością za przemoc, której doznałaś. Pamiętaj, przemoc rzadko jest aktem jednostronnym. Możesz jednak wykorzystać mediację do tego, aby szybko i z korzyścią dla siebie i dzieci rozstać się ze sprawcą. Jeśli jesteś np. w trakcie sprawy rozwodowej, wykorzystaj

mediację do uzyskania jak najkorzystniejszych dla siebie warunków sprawy rozwodowej (mieszkanie, kwestia winy, podział majątku korzystny dla siebie). Być może uznasz, że z korzyścią dla siebie i dzieci będzie uzyskanie w sprawie rozwodowej mieszkania i korzystnych warunków podziału majątku niż długotrwałe czekanie na niepewny wynik sprawy karnej. Pamiętaj, możesz wnioskować o wyznaczenie określonej instytucji lub osoby na mediatora.

4.3. Twoje prawa po zamknięciu dochodzenia

Kończąc dochodzenie w danej sprawie, policja wydaje postanowienie o zamknięciu postępowania przygotowawczego i przekazuje akta prokuratorowi. W zależności od oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego postępowanie może się zakończyć wydaniem postanowienia o umorzeniu, wnioskiem do sądu o warunkowe umorzenie postępowania lub sporządzeniem aktu oskarżenia. O zamknięciu postępowania zostaniesz powiadomiona pismem.

■ Umorzenie dochodzenia

Jeśli prokuratura w toku postępowania przygotowawczego dojdzie do wniosku, że np. brak jest wystarczających dowodów winy podejrzanego, które mogłyby stanowić podstawę do wydania wyroku skazującego przez sąd, albo uzna, że czyn ze względu na jego znikomy stopień społecznej szkodliwości nie stanowi przestępstwa, wyda postanowienie o umorzeniu dochodzenia (art. 17 kpk). Jako osoba pokrzywdzona możesz złożyć zażalenie na umorzenie śledztwa lub dochodzenia. Informacje o trybie i terminach (7 dni) odwołania zawarte są w postanowieniu, które zostanie ci doręczone pocztą. Przeczytaj dokładnie doręczony dokument oraz wszystkie informacje, także te sporządzone drobnym drukiem, aby nie przeoczyć zawartych w nich pouczeń

■ Warunkowe umorzenie

Jeśli sąd uzna, że wina i społeczna szkodliwość czynu nie są znaczne (nie zostałaś „dostatecznie mocno” pobita, prokuratura uznała, że sprowokowałaś zajście itp.), okoliczności popełnienia czynu nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy (uznał swoją winę i przeprosił cię) i sposób jego życia uzasadniają przypuszczenie, że ponownie nie popełni przestępstwa, postępowanie może zostać warunkowo umorzone (art. 66 kk). Warunkowego umorzenia nie stosuje się do sprawcy przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności powyżej 3 lat. Natomiast w wypadku, gdy pokrzywdzony pojednał się ze sprawcą, sprawca naprawił szkodę lub pokrzywdzony i sprawca uzgodnili sposób naprawienia szkody, warunkowe umorzenie może być zastosowane wobec nie karanego za przestępstwo umyślne sprawcy przestępstwa, zagrożonego karą do 5 lat pozbawienia wolności.

Warunkowo umarzając postępowanie karne, sąd zobowiązuje sprawcę do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przestępstwem (np. zwrot kosztów leczenia), ponadto może zobowiązać go do przeproszenia ciebie, powstrzymywania się od nadużywania alkoholu, poddania się leczeniu odwykowemu, łżenia na utrzymanie rodziny oraz orzec świadczenie pieniężne na twoją rzecz (art. 67 kk). Co więcej, umarzając warunkowo postępowanie karne sąd może zobowiązać sprawcę do powstrzymania się od kontaktowania się z tobą lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do ciebie lub innych osób oraz nakazać mu opuszczenie lokalu, który wspólnie zajmujecie.

Jeśli sądzisz, że takie rozwiązanie jest wystarczające, poproś prokuratora, aby skorzystał z takiej możliwości zakończenia sprawy. Prokurator sporządzi wówczas i skieruje do sądu zamiast aktu oskarżenia wnioski o warunkowe umorzenia postępowania.

Warunkowe umorzenie następuje na okres próby, który wynosi od roku do 2 lat. Zastosowanie instytucji warunkowego umorzenia może okazać się dość skutecznym środkiem wobec niektórych sprawców. Zabezpiecza również twoje interesy – jeśli w okresie próby sprawca uchyla się od wykonywania nałożonego nań obowiązku lub w rażący sposób narusza porządek prawny, w szczególności zaś, gdy dopuszcza się przestępstwa, postępowanie może być na nowo podjęte. Sąd zobowiązany jest do podjęcia postępowania karnego, jeśli sprawca w okresie próby popełnił przestępstwo umyślne, za które został prawomocnie skazany (art. 68 kk). Możesz i powinnaś zgłaszać wszelkie fakty naruszeń prawa, jakich sprawca dopuszcza się w okresie próby.

Jeżeli wyrok warunkowo umarzający postępowanie zapadł na posiedzeniu, apelacja od niego przysługuje ci niezależnie od faktu, czy jesteś stroną w postępowaniu sądowym, czy nie. W przypadku, gdy zapadł wyrok po przeprowadzeniu rozprawy, apelację będziesz mogła złożyć tylko wówczas, jeśli wstąpiłaś do sprawy w charakterze oskarżycielki posiłkowej lub wystąpiłaś z powództwem cywilnym (art. 342 § 4 kpk).

■ Zawieszenie postępowania

Postępowanie przygotowawcze może być zawieszona w sytuacji, gdy zachodzi długotrwała przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania, w szczególności, gdy nie można podejrzanego ująć albo nie może on brać udziału w toczącym się postępowaniu ze względu na chorobę psychiczną lub inną ciężką chorobę (art. 22 kpk). Zawieszenie postępowania wymaga uzasadnienia oraz pisemnego zatwierdzenia prokuratora. Na takie postanowienie przysługuje ci zażalenie. Pamiętaj, iż zawieszenie postępowania nie oznacza ani jego zakończenia, ani umorzenia. W czasie zawieszenia dokonywane są czynności mające na celu zabezpieczenie dowodów przed ich utratą i zniekształceniem.

■ Akt oskarżenia

Jeśli prokuratura w toku postępowania przygotowawczego uzna, że istnieją podstawy do sporządzenia aktu oskarżenia, kieruje sprawę do sądu i rozpoczyna się etap postępowania sądowego. Prokurator wnosi akt oskarżenia do sądu w ciągu 14 dni od zakończenia postępowania, o czym zostaniesz zawiadomiona pisemnie.

5. Kiedy sprawa trafia do sądu...

Postępowanie sądowe stanowi drugi i w zasadzie najważniejszy etap procesu karnego – tu bowiem rozstrzyga się o winie oskarżonego oraz decyduje o kwalifikacji prawnej czynu (artykuł, z którego sprawca będzie odpowiadał) i o wymiarze kary.

5.1. Twoja rola w postępowaniu sądowym

W odróżnieniu od postępowania przygotowawczego, w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego, sam fakt pokrzywdzenia nie daje ci prawa do występowania w sądzie w charakterze strony procesowej. Z racji samego pokrzywdzenia możesz uczestniczyć w rozprawie. Zgodnie z art. 384 § 2 kpk masz prawo wziąć udział w rozprawie i pozostać na sali sądowej, nawet jeśli składasz zeznania jako świadek. Zostaniesz wtedy przesłuchana w pierwszej kolejności.

Jako strona postępowania przygotowawczego zachowujesz pewne uprawnienia w trakcie wstępnej kontroli aktu oskarżenia. W sprawach ściganych z oskarżenia publicznego osoba pokrzywdzona występuje w sądzie zasadniczo tylko w charakterze świadka. Jeśli ograniczysz

swoją rolę w sądzie do bycia świadkiem, nie będziesz miała żadnego wpływu na bieg sprawy. Zostaniesz przesłuchana, jak każdy inny świadek i na tym zakończy się twój udział. Nie będziesz zawiadamiana o terminach rozpraw, nie będziesz mogła składać wniosków dowodowych (możesz tylko prosić prokuratora o ich złożenie) nie będzie ci również przysługiwało prawo zadawania pytań przesłuchiwanym świadkom, oskarżonemu. Nie będziesz mogła zaskarżyć wyroku. Jeśli chcesz odgrywać aktywną rolę w sądzie lub dochodzić swoich roszczeń majątkowych wynikających z przestępstwa musisz wstąpić w rolę strony procesu karnego, czyli złożyć oświadczenie, że będziesz chciała występować jako oskarżycielka posiłkowa (art. 54 kk) lub/i wystąpić z powództwem cywilnym (adhezyjnym – art. 62 kpk) oraz złożyć wnioski o zabezpieczenie powództwa (art. 69 kpk). Pamiętaj o terminie. Możesz to zrobić tylko do momentu rozpoczęcia przewodu sądowego, to jest do chwili odczytania aktu oskarżenia.

Aby stać się w postępowaniu karnym powodem cywilnym, powinnaś najpóźniej do rozpoczęcia rozprawy w sądzie złożyć pozew odpowiadający rygorom pisma procesowego i pozwu cywilnego. Powodem cywilnym stajesz się z momentem przyjęcia przez sąd powództwa cywilnego, a nie przez sam fakt złożenia pozwu.

Powództwo możesz zgłosić już w postępowaniu przygotowawczym, zostanie ono dołączone do akt sprawy przekazywanej sądowi, a postanowienie o przyjęciu powództwa wyda sąd po wpłynięciu do niego sprawy z aktem oskarżenia. Jeżeli wraz z powództwem zgłoszono wnioski o zabezpieczenia roszczenia, w przedmiocie tego wniosku orzeka prokurator.

Oskarżycielem posiłkowym stajesz się przez samo złożenie oświadczenia, że będziesz działać w tym charakterze.

W sprawach ściganych z urzędu, kiedy powtórnie odmówiono wszczęcia postępowania przygotowawczego lub powtórnie umorzono postępowanie, możesz w ciągu miesiąca sama wystąpić z aktem oskarżenia (art. 55 kpk). Pamiętaj jednak, że w tej sytuacji akt oskarżenia powinien być sporządzony i podpisany przez adwokata. Jeśli nie stać cię na adwokata, możesz wystąpić o przyznanie ci adwokata z urzędu. Pamiętaj, że jeśli sama odstąpisz od oskarżenia, nie będziesz mogła ponownie przyłączyć się do postępowania (art. 57 kpk).

Tym spośród was, które będą pierwszy raz w sądzie, może przydać się informacja, jak odróżnić, kto jest kim na sali rozpraw. Możesz przecież nie znać prokuratora, tym bardziej, że nie musi to być wcale ten sam prokurator, który w postępowaniu przygotowawczym nadzorował twoją sprawę. Prokuratorzy w sądzie często się zmieniają. Prokurator występuje w todzie z czerwonymi, sędzia fioletowymi, a adwokat zielonymi wypustkami.

5.2. Jakie są twoje prawa jako oskarżycielki posiłkowej?

Powinnaś wiedzieć o tym, że jako oskarżycielka posiłkowa możesz działać niezależnie od prokuratora, jesteś bowiem stroną w procesie. W sądzie będziesz siedziała obok prokuratora, w ławce po lewej stronie od wejścia, a po prawej od stołu sędziowskiego. Po przeciwnej stronie będzie siedział oskarżony i ewentualnie jego adwokat.

Jako oskarżycielka posiłkowa masz szereg praw i możliwości wpływania na bieg sprawy. Występując jako oskarżycielka posiłkowa:

- musisz być zawiadamiana o terminach rozpraw;
- musisz otrzymywać odpisy orzeczeń i zarządzeń wydanych poza rozprawą, jeśli możesz je zaskarżyć, a nie byłaś obecna na posiedzeniu lub w czasie ich ogłoszenia (art. 100 § 2 kpk);

- możesz mieć pełnomocnika (adwokata), który będzie działał w twoim imieniu (art. 87 § 1). Biorąc udział w rozprawie możesz:
 - zadawać pytania przesłuchiwanym przez sąd – oskarżonym, świadkom i biegłym (art. 370 § 1 kpk). Sędzia powinien cię zapytać, czy masz pytania – jeśli o tym zapomni i zwróci się tylko do prokuratora, poproś sędziego o głos i powiedz, że masz pytanie do świadka. Nie myl jednak prawa do repliki z prawem zadawania pytań. Jeśli sędzia zapyta cię, czy masz pytania do świadka lub oskarżonego, nie przedstawiaj swojej wersji wydarzeń, tylko staraj się sformułować pytanie, które może np. wykazać jego kłamstwa. Jeśli chcesz się ustosunkować do tego, co powiedział oskarżony lub jego adwokat, powiedz, że chcesz skorzystać z prawa do repliki;
 - wygłaszać repliki, jeśli chcesz się ustosunkować do tego, co powiedział oskarżony lub jego obrońca, i wyjaśnić swój punkt widzenia. Poproś sędziego o głos, jeśli sam ci go nie udzieli (art. 367 kpk);
 - zgłaszać wnioski dowodowe, np. o przesłuchanie dodatkowych świadków lub dołączenie do akt dodatkowych dokumentów, możesz to zrobić pisemnie lub zgłaszać ustnie do protokołu rozprawy (art. 167 kpk);
 - przeglądając akta sprawy sądowej i sporządzając z nich odpisy, tzn. robić notatki, prosić o zrobienie kserokopii (art. 156 kpk);
 - składać wnioski o sprostowanie protokołu rozprawy, jeśli uznasz, że nie zapisano czegoś, co uważasz za ważne dla sprawy, lub źle zapisano to, co powiedzieliście ty lub świadek (art. 152 kpk);
 - zgłaszać wnioski o wyłączenie: sędziego, prokuratora, ławników, protokolanta i biegłego (art. 40-43 kpk). Sędzia ulega wyłączeniu, jeśli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywoływać uzasadnioną wątpli-

wość, co do jego bezstronności w danej sprawie (art. 41 kpk). I tak np. możesz złożyć wniosek o wyłączenie, kiedy stwierdzisz, że pomiędzy oskarżonym a wyżej wymienionymi osobami zachodzi stosunek osobisty tego rodzaju, że wywołuje wątpliwości, np. co do ich bezstronności. Taka sytuacja może mieć miejsce np. wtedy, gdy sędzia sympatyzuje z oskarżonym i nie słucha twoich argumentów, negatywnie wypowiada się na twój temat, obwinia cię za to, co się stało. Nie powinnaś jednak zbyt pochopnie występować z takim wnioskiem. Jeśli twoje zarzuty nie zostaną potwierdzone, może to tylko pogorszyć stosunek sędziego do ciebie. Musisz pamiętać również o tym, że sędziowie mają swobodę oceny dowodów i jeśli nie dochodzi do zbyt jaskrawych nadużyć z ich strony, trudno ci będzie udowodnić im brak bezstronności. Ale możesz i powinnaś korzystać z tego prawa, jeśli stronniczość sędziego jest rzeczywiście widoczna i możliwa do udowodnienia. Powinnaś również wiedzieć o tym, że sędziowie podlegają wyłączeniu z urzędu, jeśli np. są spokrewnieni z jedną ze stron lub uczestniczyli w niższej instancji w wydaniu zaskarżonego orzeczenia (art. 40 kpk).

- zabierać głos w każdej kwestii podlegającej rozstrzygnięciu (art. 367 kpk), np. co do zawieszenia postępowania, dopuszczenia dowodu, umorzenia postępowania;
- wyrażać zgodę na odstępstwo od zasady bezpośredniości, kiedy sędzia np. chce odczytać zeznania świadka zamiast go bezpośrednio przesłuchać (art. 392 kpk);
- przemawiać na etapie głosów stron, tzn. na zakończenie przewodu sądowego. Sąd przed wydaniem wyroku prosi strony (oskarżonego, prokuratora i oskarżyciela posiłkowego) o zabranie głosu. Możesz wówczas ustosunkować się do całego przewodu sądowego i powiedzieć, o co wnosisz – np. o ukaranie, warunkowe

umorzenie, zasądzenie odszkodowania z urzędu lub nawiązki na twoją rzecz, albo też o naprawienie szkody w razie warunkowego umorzenia lub warunkowego zawieszenia wykonania kary (art. 406 kpk);

- domagać się uzupełnienia przewodu sądowego, jeśli uznasz, że istotne dla sprawy kwestie nie zostały wyjaśnione (art. 405 kpk);
- zaskarżać rozstrzygnięcia naruszające twoje prawa lub szkodzące twoim interesom (art. 425 § 3 kpk);
- żądać uzasadnienia wyroku – szczególne znaczenie ma to dla ciebie, jeśli chcesz się odwołać do wyższej instancji; dobrze jest wiedzieć, jakiej argumentacji użył sąd wydając określony wyrok (art. 422 kpk);
- wnosić apelację od wyroku sądu I instancji (art. 444 kpk). Staraj się współpracować z prokuratorem podczas całego przewodu sądowego – konsultuj z nim swoje wnioski, szukaj u niego wsparcia i porady. Jeśli uznasz jednak, że nie dość dba o twoje interesy lub masz odmienne od niego zdanie, pamiętaj o tym, że twoje uprawnienia są niezależne od prokuratora i możesz działać samodzielnie.

Jako oskarżycielka posiłkowa z reguły występujesz obok oskarżyciela publicznego, ale jeśli oskarżyciel publiczny odstąpi od oskarżenia, nie pozbawia cię to możliwości brania udziału w rozprawie, stajesz się wówczas jedynym oskarżycielem w sprawie toczącej się z oskarżenia publicznego.

5.3. Możesz dochodzić roszczeń majątkowych

Jako osoba pokrzywdzona, która w wyniku przestępstwa poniosła wymierną szkodę majątkową lub doznała krzywdy, możesz w sprawie karnej dochodzić od oskarżonego roszczeń majątkowych. Mogą one być np. związane z uszczerbkiem na zdrowiu, jakiego doznałeś w wyniku przemocy lub zniszczeniem przedmiotów, również

tych stanowiących waszą wspólną własność. Koszty leczenia doznanych obrażeń lub trwały uszczerbek na zdrowiu, którego doznałaś w wyniku znęcania się, tak samo jak zniszczony sprzęt, mają wymierną wartość majątkową. Tak więc masz prawo i powinnaś dochodzić odszkodowania za straty, których doznałaś w wyniku przestępstwa oraz zadośćuczynienia za doznane krzywdy. Odszkodowanie za spowodowane przez oskarżonego straty materialne oraz zadośćuczynienie za wyrządzoną krzywdę w postępowaniu karnym najprościej możesz uzyskać składając jako pokrzywdzona wniosek o zobowiązanie oskarżonego do naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody i/lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Wysokość poniesionych strat materialnych będziesz musiała udokumentować lub wykazać na podstawie zeznań świadków. Jeżeli zapadnie wyrok skazujący sąd będzie zobowiązany orzec o tym obowiązku, jeżeli nie wniesiono powództwa cywilnego, przy czym może twój wniosek uwzględnić w całości lub w części (art. 46 kk). Wniosek ten możesz złożyć na piśmie już w postępowaniu przygotowawczym, do sądu po wniesieniu aktu oskarżenia, a także ustnie na rozprawie, najpóźniej do zakończenia składania zeznań (art. 49a kpk), w tymże terminie może go złożyć także prokurator. Orzeczony przez sąd obowiązek naprawienia szkody jest wykonalny z chwilą uprawomocnienia się wyroku.

Jak już o tym była mowa, roszczeń majątkowych możesz też dochodzić w drodze powództwa cywilnego. Aby wystąpić z powództwem cywilnym w procesie karnym, musisz złożyć pozew najpóźniej do czasu rozpoczęcia sprawy w sądzie pierwszej instancji. Powództwo cywilne możesz zgłosić już w postępowaniu przygotowawczym. Prowadzący postępowanie dołącza wówczas złożony przez siebie pozew cywilny do akt sprawy i wraz z aktem oskarżenia przesyła do sądu. Decyzja o przyjęciu powódz-

stwa należy jednak do sądu. Zachęcamy cię do składania powództwa cywilnego jak najwcześniej. Złożenie powództwa upoważnia cię do składania wniosku o zabezpieczenie roszczenia, np. poprzez zakaz sprzedaży samochodu.

Prokurator również może wytoczyć lub poprzeć wytoczone przez siebie powództwo cywilne, jeśli według jego oceny wymaga tego interes społeczny (art. 64 kpk). Jeśli więc nie czujesz się na siłach, aby zrobić to sama, lub nie masz adwokata, poproś, aby zrobił to prokurator w twoim imieniu. Nie daj się zbyć odesłaniem cię na drogę procesu cywilnego. To kosztuje, a poza tym zabiera dużo czasu.

W przypadku umorzenia, warunkowego umorzenia lub zawieszenia postępowania przygotowawczego możesz w terminie 30 dni od daty doręczenia postanowienia żądać przekazania sprawy sądowi cywilnemu. Jeżeli w tym terminie żądania nie zgłosisz, to zabezpieczenie powództwa upada a wniesiony poprzednio pozew nie wywołuje skutków prawnych (art. 69 § 4 kpk).

Sąd może odmówić przyjęcia powództwa cywilnego, jeśli: uzna, że roszczenie nie ma bezpośredniego związku z przestępstwem, gdy wystąpiłaś już z powództwem w tej samej sprawie w sądzie cywilnym inny sąd orzekł już o twoim roszczeniu (art. 65 kpk).

Jeśli twoje powództwo cywilne zostanie przyjęte, występujesz w roli powódki cywilnej i jesteś stroną w sprawie. Wniesienie powództwa cywilnego wiąże się z uiszczeniem opłat sądowych. Jeśli cię na to nie stać, możesz wystąpić z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych i o ustanowienie adwokata z urzędu. Powinnaś udokumentować fakt, że nie jesteś w stanie pokryć kosztów sądowych i reprezentować siebie samej przed sądem. Do wniosku dołącz zaświadczenie o wysokości swoich zarobków. Sąd może zwolnić cię całkowicie lub częściowo z uiszczenia kosztów sądowych.

W razie skazania oskarżonego sąd zasądza lub oddała powództwo cywilne w całości albo w części, a w razie innego rozstrzygnięcia (umorzenie lub wyrok uniewinniający) – pozostawia powództwo cywilne bez rozpoznania. Sąd orzeka również o pozostawieniu powództwa cywilnego bez rozpoznania, jeżeli materiał dowodowy ujawniony w toku postępowania sądowego uzna za niewystarczający do rozstrzygnięcia powództwa, a uzupełnienie materiału dowodowego spowodowałoby znaczną przewlekłość postępowania (art. 415 § 3 kpk).

5.4. Zanim zapadnie wyrok

Jeśli działałaś w sprawie jako oskarżycielka posiłkowa będziesz mogła powiedzieć jakie są twoje oczekiwania odnośnie wyroku, jak chcesz aby sprawca został ukarany. Możesz wnosić do sądu, aby warunkowo zawieszając wykonanie kary, nałożył na skazanego jedno lub kilka zobowiązań. Staraj się wykorzystywać istniejące możliwości, aby uzyskać korzystne dla siebie warunki. Domagaj się, aby sąd zobowiązał sprawcę do opuszczenia domu, w którym dopuścił się przemocy lub wydał zakaz kontaktowania się i zbliżania się do miejsca twojego zamieszkania lub pracy. Powinnaś wiedzieć, że przy zawieszeniu kary pozbawienia wolności sąd może zobowiązać skazanego ponadto do przeproszenia pokrzywdzonego; do wykonania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby, np. dziecka; do wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu; do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu lub innych środków odurzających; do poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy; do powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach

lub miejscach; do innego stosownego zachowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec ponownemu popełnieniu przestępstwa.

Sąd może także poza karą zasadniczą (pozbawienia, ograniczenia wolności, grzywną) orzec wobec sprawcy przemocy dodatkowe środki karne (art. 39 kk) takie m.in. jak nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakaz kontaktowania się z określonymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób, obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, nawiązkę.

6. Sama też możesz być oskarżycielką

Jeśli chcesz, aby sprawca został ukarany, a zachowanie sprawcy nie wypełnia znamion przestępstwa ściganego z oskarżenia publicznego (urzędu, ani na wniosek) musisz sama lub za pośrednictwem swojego pełnomocnika wnieść akt oskarżenia do sądu i aktywnie go popierać jako oskarżycielka prywatna. Jako oskarżycielka prywatna jesteś samoistną stroną procesową i od twojej inicjatywy zależy zarówno wszczęcie postępowania, jak i jego kontynuacja.

Do kategorii przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego należą m.in. takie przestępstwa jak: zniesławienie, naruszenie nietykalności cielesnej.

■ Zniesławienie – art. 212 § 1 kk

Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną nie mającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

▪ **Naruszenie nietykalności cielesnej – art. 217 § 1 kk**

Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

▪ **Zniewaga – art. 216 kk**

Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

W sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, możesz skargę samodzielnie sporządzoną wnieść bezpośrednio do sądu rejonowego. Możesz też jako osoba pokrzywdzona złożyć skargę na policję i wnosić o zabezpieczenie dowodów (art. 488 kpk); policja powinna przesłać skargę do właściwego sądu.

W obu przypadkach skarga podlega opłacie w kwocie 300zł, przy czym możesz ubiegać się o zwolnienie od obowiązku uiszczenia tej opłaty składając stosowny wniosek do sądu wraz z dokumentami wykazującymi brak środków finansowych i sytuację rodzinną.

Jeśli prokurator uzna, że wymaga tego interes społeczny, może według swego uznania wszcząć postępowanie z urzędu lub przyłączyć się do postępowania, które zostało przez ciebie zainicjowane.

Jako oskarżycielce prywatnej, podobnie jak oskarżycielce posiłkowej, przysługuje ci szereg uprawnień. Możesz składać wnioski, zadawać pytania i składać oświadczenia, wnosić środki odwoławcze itp., a także cofnąć skargę aż do chwili prawomocnego zakończenia postępowania. Postępowanie sądowe kończy się wydaniem wyroku.

7. Co możesz zrobić po wydaniu wyroku?

Może się zdarzyć, że będziesz uważała, że wyrok jest niesprawiedliwy, sprawca został uniewinniony lub też dostał zbyt niską karę, niewspółmierną do cierpień i krzywd, jakich doznałaś. Twoje możliwości działania po wydaniu wyroku są różne, zależnie od tego, czy wystąpiłaś w postępowaniu sądowym w jednej z ról procesowych, o których była mowa wyżej, czy też nie. Jeśli tego nie zrobiłaś i twoja rola w postępowaniu sądowym ograniczała się do roli świadka, nie masz żadnych możliwości odwołania się od wyroku. Możesz tylko prosić prokuratora, aby to uczynił. Jeśli byłaś oskarżycielką posiłkową możesz zaskarżyć wydany wyrok w zakresie rozstrzygnięć naruszających twoje prawa lub szkodzących twoim interesom. Orzeczenie możesz zaskarżyć w całości lub w części, np. w zakresie orzeczenia o karze. Możesz także zaskarżyć samo uzasadnienie. Jeśli chcesz złożyć apelację, nie zapomnij wystąpić z wnioskiem o uzasadnienie wyroku. Wniosek musisz złożyć w terminie 7 dni od daty ogłoszenia wyroku w formie pisemnej.

7.1. Apelacja

Od wyroku sądu I instancji przysługuje ci apelacja (art. 444 kpk). Pamiętaj o zachowaniu terminu (14 dni od daty doręczenia wyroku z uzasadnieniem – art. 445 kpk). Apelację od wyroku sądu rejonowego możesz napisać sama, natomiast apelacja od wyroku sądu okręgowego musi być sporządzona i być podpisana przez adwokata. Jeśli nie korzystałaś z pomocy pełnomocnika w trakcie postępowania przed sądem okręgowym w I instancji, a nie

stać cię na adwokata, wystąp do sądu z wnioskiem o przyznanie ci adwokata z urzędu do sporządzenia apelacji. Wiedz o tym, że odwołanie co do winy traktowane jest przez sąd apelacyjny jako zwrócone przeciw całości wyroku, tzn. że na skutek twojej apelacji orzeczona kara może również ulec zmianie.

Decydując się na wniesienie apelacji od wyroku, powinnaś jednak pamiętać o tym, że sędzia, wydając wyrok, bierze pod uwagę zebrany w sprawie materiał dowodowy i jeśli w toku postępowania pojawiają się wątpliwości, które nie mogą być wyjaśnione, to obowiązkiem sądu jest ich tłumaczenie na korzyść oskarżonego. Domniemanie niewinności oskarżonego jest jedną z naczelnych zasad prawa karnego – tak więc to ty musisz udowodnić mu winę; dlatego tak istotne jest zbieranie dowodów. Jeśli więc wina nie zostanie oskarżonemu udowodniona, sąd musi wydać wyrok uniewinniający. Zawsze masz jednak prawo złożenia pisemnej odpowiedzi na apelację złożoną przez stronę przeciwną. Przeglądaj więc akta, nie zaniedbuj możliwości wpływania na bieg spraw, które ciebie dotyczą.

7.2. Kasacja

Kasacja jest nadzwyczajnym środkiem odwoławczym, który przysługuje ci od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie w sprawie (art. 519 kpk).

Jako strona kasację możesz wnieść zawsze, jeśli skarżyłaś wyrok sądu I instancji. Jeśli natomiast nie zaskarżyłaś wyroku sądu I instancji, możesz wnieść kasację jedynie wtedy, gdy sąd ten zmienił – zaskarżony przez inną stronę – wyrok na twoją niekorzyść.

Jednak możesz wnieść kasację, pomimo nie zaskarżenia wyroku sądu I instancji, jeśli podnosisz zarzut zaistnienia uchybienia stanowiącego bezwzględną podstawę do uchylenia orzeczenia (art. 520 § 3 kpk). Kasację wobec tego samego oskarżonego i od tego samego orzeczenia

możesz wnieść tylko raz. Pamiętaj o terminie do wniesienia kasacji, który wynosi 30 dni od daty doręczenia ci wyroku z uzasadnieniem.

W kasacji musisz podać, na czym polega zarzucane uchybienie, i wnieść ją do Sądu Najwyższego za pośrednictwem sądu odwoławczego. Kasacja, którą wnosisz, musi być sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego (art. 526 § 2 kpk).

7.3. Możliwości działania po uprawomocnieniu się wyroku

Niezależnie od tego, czy byłaś w postępowaniu sądowym tylko świadkiem, czy też stroną aktywną, możesz i powinnaś wykorzystywać możliwość zgłaszania sądowi, prokuratorowi lub też kuratorowi faktu niewywiązywania się przez skazanego z nałożonych nań wyrokiem sądowym warunków i zobowiązań.

Powinnaś znać treść wyroku i nałożonych na sprawcę twojego cierpienia zobowiązań. O zobowiązaniach nakładanych na sprawcę przy warunkowym umorzeniu postępowania i zawieszeniu wykonania kary była już mowa w poprzednich rozdziałach. Istotne jest więc, abyś wiedziała, jakie zobowiązania mogą być na niego nałożone i jakie masz możliwości działania, jeśli ich nie przestrzega.

Dobrze abyś wiedziała, że okres próby przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary wynosi od 2 do 5 lat w wypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności i od roku do lat 3 przy zawieszeniu kary grzywny albo ograniczenia wolności. Jeśli po wyroku w okresie próby sprawca dalej używa wobec ciebie lub np. waszego wspólnego dziecka przemocy lub groźby bezprawnej sąd jest zobowiązany zarządzić wykonanie kary (art. 75 § 1a. kk).

Nie chroń sprawcy, złóż wnioski o odwieszenie kary, jeśli twój mąż lub partner ponownie popełni przestępstwo lub nie wywiązuje się z nałożonych nań obowiązków. Poproś, aby kurator wsparł twoje starania. Pamiętaj jednak,

że zarządzenie wykonania kary może nastąpić tylko w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy po jej zakończeniu

Po upływie tego okresu, skazanie ulega zatarciu, co oznacza, że jeśli sprawca ponownie popełni przestępstwo, jego „kartoteka” będzie czysta.

Powinnaś także wiedzieć o tym, że jeśli po wyroku skazującym sprawca nie stosuje się do orzeczonych przez sąd zakazów i nakazów, w tym nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu albo nie wykonuje zarządzenia sądu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3 (art. 244 kk).

8. Jak zapewnić sobie bezpieczeństwo bez sprawy karnej?

Złożenie skargi i toczące się postępowanie karne nierzadko powodują nasilenie przemocy. Zabezpieczeniem ofiary przed dalszą agresją byłoby skuteczne stosowanie nakazu opuszczenia domu połączonego z zakazem kontaktowania się z ofiarą, a wobec szczególnie niebezpiecznych sprawców tymczasowego aresztowania. Odizolowanie sprawcy dałoby ofierze nie tylko ochronę ale również czas na podjęcie dalszych kroków prawnych. Istniejące prawo nie zapewnia jednak pokrzywdzonym kobietom i dzieciom skutecznej i szybkiej ochrony. Policja poza zatrzymaniem sprawcy maksymalnie na 48 godzin, wciąż nie ma możliwości zmuszenia sprawcy przemocy do natychmiastowego opuszczenia domu wbrew jego woli. Prokuratura niezbyt często stosuje nowe środki zapobiegawcze i wnioskuje do sądu o tymczasowy areszt w sprawach o znęcanie się.

Jak zatem zapewnić sobie elementarne bezpieczeństwo kiedy nie udało ci się wyegzekwować skutecznej ochrony od organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, albo nie zdecydowałaś się na dochodzenie swoich praw na drodze karnej? Prawo do bezpieczeństwa osobistego jest podstawowym prawem człowieka. Jeśli więc twój mąż lub były mąż swym nagannym zachowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, możesz również wystąpić do sądu cywilnego z pozwem o wydanie nakazu opuszczenia domu w oparciu o ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Sąd powinien przeprowadzić rozprawę w tej kwestii w terminie jednego miesiąca. Jeśli zdecydujesz się na rozwód, powinnaś domagać się orzeczenia eksmisji w wyroku rozwodowym. Sąd może orzec eksmisję, jeśli udowodnisz, że mąż swym rażąco nagannym zachowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie (art. 58 §2 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Ale co zrobić, gdzie szukać schronienia, jeśli nie uda ci się wyeksmitować partnera!?

Możesz oczywiście, jak wiele innych kobiet szukać schronienia w domu rodziców, u przyjaciół lub znajomych, ale ci przecież nie zawsze mogą cię przyjąć wraz z dziećmi.

Niewiele kobiet stać na wynajęcie mieszkania czy choćby pokoju. Schronisk dla kobiet bitych jest bardzo niewiele i trudno w nich znaleźć miejsce. W całej Polsce jest zaledwie 35 Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, pozostałe miejsca gdzie możesz znaleźć schronienie to najczęściej placówki świadczące pomoc ludziom w różnych sytuacjach kryzysowych (Ośrodki Interwencji Kryzysowej, schroniska dla bezdomnych, dla samotnych matek). Jeśli nie masz miejsca, w którym mogłabyś znaleźć schronienie, albo zmuszona jesteś z uwagi na ograniczenia czasowe opuścić placówkę złóż wniosek do ośrodka pomocy społecznej lub powiatowego centrum pomocy rodzinie. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej obowiązkiem gminy jest przecież udzielenie schro-

nienia, zapewnienie posiłku i niezbędnego ubrania osobie tego pozbawionej (art. 17). Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom m.in. z powodu ubóstwa, bezdomności oraz przemocy w rodzinie. Świadczenia z pomocy społecznej przysługują osobom samotnie gospodarującym, których dochód nie przekracza określonej kwoty. Pamiętaj o tym, że gmina i powiat oraz podmioty, którym zleciły one swoje zadania (np. prowadzenie schroniska, udzielanie porad prawnych, psychologicznych) nie mogą odmówić pomocy osobie potrzebującej. Zdajemy sobie sprawę, że wyegzekwowanie tego obowiązku od gminy nie będzie łatwe, ale skoro udzielanie schronienia osobom potrzebującym jest obowiązkiem gminy, domagaj się jego realizacji. Warto również wiedzieć, że w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zapisany jest obowiązek zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do mieszkania pomocy w jego uzyskaniu.

9. Gdzie i jakiej pomocy możesz szukać?

9.1. Wsparcie finansowe

Z problemem mieszkaniowym ściśle wiąże się problem braku środków finansowych pozwalających kobiecie na usamodzielnienie. Na zakończenie chcemy pokrótce poruszyć kwestię, jak i od kogo możesz oczekiwać pomocy, aby zabezpieczyć byt materialny swój i swoich dzieci. Niektóre kobiety nigdy nie pracowały poza domem, inne z kolei utraciły pracę bądź po prostu nie są w stanie utrzymać ze swojej skromnej pensji siebie i swoich dzieci. Jak i gdzie można uzyskać wsparcie finansowe?

Zwróć się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej. Jak powiedziano wyżej, gmina ma obowiązek ci

pomóc i jeśli potrzebujesz pomocy, nie może ci jej odmówić (art. 16 ustawy o pomocy społecznej). Możesz też uzyskać pomoc w trudnych sytuacjach życiowych w formie profesjonalnie prowadzonej pracy socjalnej i szeroko rozumianego poradnictwa. Poszukaj także innych organizacji charytatywnych. W ośrodku pomocy społecznej powinni udzielić ci informacji na temat miejsc, w których mogłabyś szukać pomocy finansowej. Nie zapomnij o swojej parafii – tam również powinni ci pomóc.

W ośrodku pomocy społecznej możesz ubiegać się o: zasiłek stały, zasiłek okresowy lub zasiłek celowy. To czy otrzymasz którąś z tych form pomocy zależy od tego, czy spełniasz określone kryteria dochodowe i socjalne. W ośrodku pomocy społecznej możesz również ubiegać się przyznanie pomocy w finansowej lub rzeczowej (maszyny i narzędzia pracy, np. maszyna do szycia) lub pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie się i np. rozpoczęcie działalności gospodarczej. Pamiętaj, że bezpłatne kursy zawodowe organizowane są przez wszystkie rejonowe biura pracy. Uzupełnienie wykształcenia, zdobycia umiejętności np. komputerowych czy krawieckich, może ci pomóc w znalezieniu pracy lub zmianie tej, którą wykonujesz.

9.2. Obowiązki sprawcy przemocy

Nie zapominaj o tym, że masz prawo i powinnaś żądać od swojego męża (partnera) alimentów na wasze dzieci. Możesz tego dochodzić nawet wówczas, gdy nie mieszkacie razem a nie wzięliście rozwodu. Jeżeli twój mąż lub partner uchyla się od płacenia alimentów, możesz skierować sprawę do komornika. Jeśli twój mąż lub partner przez dłuższy czas uchyla się od płacenia alimentów, możesz złożyć zawiadomienie o przestępstwie uporczywego uchylania się odłożenia na utrzymanie dziecka (art. 209 kk).

Jeśli mąż nie daje ci pieniędzy na prowadzenie domu, możesz wystąpić do sądu z pozwem o przyczynianie się

do zaspokajania potrzeb rodziny (pozew ten ma szerszy zakres i nie dotyczy tylko potrzeb dziecka). Inną możliwością jest zwrócenie się do sądu z wnioskiem o nakazanie wypłacania ci wynagrodzenia męża za pracę, np. gdy przepija całą swoją pensję. Jeśli mąż wyprzedaje wasz wspólny majątek, możesz wystąpić do sądu – również w trakcie trwania małżeństwa – z wnioskiem o zniesienie małżeńskiej wspólności majątkowej, pozbawienie go samodzielnego zarządu majątkiem wspólnym, zabezpieczenie roszczeń, o wyłączenie twojej odpowiedzialności za długi zaciągnięte przez małżonka. Bliżej o sposobach egzekwowania alimentów oraz porządkowania spraw majątkowych możesz przeczytać w naszych poradnikach „O alimentach, zaliczce alimentacyjnej i świadczeniach rodzinnych” oraz „Majątek wspólny i jego podział”.

Na zakończenie ostatnia rada: zastanów się, czy chcesz i czy warto utrzymywać małżeństwo z człowiekiem, który stosuje wobec ciebie przemoc. Może lepiej jest się rozwieść lub wnieść do sądu o separację i ułożyć sobie i dzieciom życie wolne od przemocy. Nieprawdą jest, że w interesie dziecka leży utrzymanie pełnej rodziny za wszelką cenę? Dziecko cierpi, nawet jeśli samo nie jest bite. Dla jego psychicznego rozwoju o wiele korzystniejsze może być wasze rozstanie niż obserwowanie, jak jesteś bita i poniżana.

9.3. Organizacja społeczna – może być twoim rzecznikiem

Istnieje wiele organizacji, do których możesz zwrócić się o pomoc. Możesz uzyskać w nich fachową pomoc prawną, psychologiczną i wsparcie duchowe. Poproś przedstawicielki organizacji, do której zwróciłaś się o pomoc, aby pomogły ci w załatwianiu spraw na policji, w prokuraturze i wzięły udział w postępowaniu sądowym w twojej sprawie jako czynnik społeczny. Wsparcie życzliwej osoby z organizacji kobiecej może ci pomóc w uwolnieniu

się z krzywdzącego związku i egzekwowaniu należnych ci praw jako osobie pokrzywdzonej.

Zgłoś się do nas, jeśli czujesz, że nie dasz sobie rady, potrzebujesz wsparcia i nie stać cię na adwokata. Jeśli sąd wyrazi zgodę, przedstawicielka lub przedstawiciel organizacji społecznej może wziąć również udział w postępowaniu sądowym w I instancji. Nie musisz być sama na trudnej drodze dochodzenia swych praw. Jesteśmy po to, aby ci poradzić i pomóc.

Zakończenie

Mamy nadzieję, że nasz poradnik pomógł ci lepiej poznać przysługujące ci prawa i skuteczniej bronić się przed przemocą. Nie musisz być biernym świadkiem w sprawie, która cię bezpośrednio dotyczy – możesz i powinnaś brać w niej czynny udział. Powierzenie swojego losu innemu osobom może okazać się zawodne; to przecież ty najlepiej wiesz, jak było naprawdę, i o wiele precyzyjniej niż prokurator lub sędzia możesz ujawnić wszelkie kłamstwa sprawcy przemocy. Jako pokrzywdzona masz też niewątpliwie większą niż prokurator motywację do wyjaśnienia wszystkich okoliczności po to, by ustalić prawdę i udowodnić winę oskarżonego. Mamy nadzieję, że twoja decyzja o uwolnieniu się z krzywdzącego związku oraz lepsza znajomość należnych ci praw sprawi, że organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości będą lepiej i skuteczniej stosowały istniejące prawo, a ty i miliony kobiet będziecie mogły się bezpieczniej poczuć we własnym domu.

10. Kilka podstawowych pism procesowych

10.1. Zgłoszenie oskarżenia posiłkowego

Miejscowość, data
Sąd Rejonowy (lub Okręgowy) w(miejscowość)
Wydział Karny

Pokrzywdzona(imię, nazwisko, adres)
Sygn. Akt(numer sprawy)

OŚWIADCZENIE

o zamiarze działania w charakterze oskarżyciela posiłkowego

W związku z wniesieniem przez Prokuratora Rejonowego aktu oskarżenia przeciwko (imię i nazwisko oskarżonego), oskarżonemu o znęcanie się nad członkami rodziny, to jest o przestępstwo z art. 207 §1 kk oświadczam, że jako osoba pokrzywdzona chcę występować w niniejszej sprawie jako oskarżycielka posiłkowa. Sądzę, że moja obecność na rozprawie jako strony procesowej przyczyni się do pełniejszego i szybszego wyjaśnienia sprawy.

imię i nazwisko (podpis)

10.2. Wniosek dowodowy

Miejscowość, data
Sąd Rejonowy (lub Okręgowy) w (miejscowość)
Wydział Karny

Pokrzywdzona (imię, nazwisko, adres)
Sygn. Akt (numer sprawy)

WNIOSSEK DOWODOWY

Wnoszę o dopuszczenie dowodu z następujących świadków:

1.(imię, nazwisko, adres)
2.(imię, nazwisko, adres)

Wszyscy wskazani powyżej świadkowie mogą świadczyć na okoliczności stosunku oskarżonego do pokrzywdzonej. Bywali oni wielokrotnie w domu oskarżonego i pokrzywdzonej. Byli świadkami awantur między stronami – słyszeli jak oskarżony ubliżał, szantażował i groził pobiciem pokrzywdzonej. Świadek(imię, nazwisko) dwukrotnie także, jak oskarżony bił pokrzywdzoną. Widział także wielokrotnie obrażenia na ciele pokrzywdzonej, jakich doznała od oskarżonego. Natomiast świadek (imię, nazwisko) widziała, jak oskarżony pobił żonę pogrzebaczem w Wigilię 2003 r., a na prośby świadka, aby przestał, odparł, że jak się sama nie wyniesie z ich domu, to też się jej dostanie.

imię i nazwisko (podpis)

10.3. Pozew cywilny (adhezyjny)

Miejscowość, data
Sąd Rejonowy (lub Okręgowy) w (miejscowość)
Wydział Karny

Powódka (imię, nazwisko, adres)
Pozwany (imię, nazwisko, adres)
Sygn. Akt (numer sprawy karnej)

Wartość przedmiotu sporu (suma, której żądasz tytułem odszkodowania)

POZEW CYWILNY

o zapłatę (kwota) tytułem odszkodowania i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i zniszczony sprzęt domowy.

Wnoszę o:

1) zasądzenie od oskarżonego (*imię, nazwisko*) na rzecz powódki cywilnejkwoty (*wymień kwotę*) z ustawowymi odsetkami od dnia wymagalności do dnia zapłaty

2) zwolnienie powódki od kosztów sądowych

3) zasądzenie od oskarżonego na rzecz powódki cywilnej kosztów procesu według norm przepisanych.

UZASADNIENIE

Pan X jest oskarżony o to, że w dniu (*data*) dotkliwie pobił powódkę cywilną uszkadzając jej kręgosłup i łamiąc rękę. W związku z powyższym powódka zmuszona była przebywać trzy tygodnie w szpitalu (*nazwa, gdzie się znajduje*).

Dowód: karta wypisu ze szpitala, zaświadczenie o stanie zdrowia powódki

W związku z doznanymi obrażeniami, pobytem w szpitalu i sanatorium powódka przez dwa miesiące nie była w stanie wykonywać pracy zawodowej. Ponadto oskarżony zniszczył podczas awantury sprzęty domowe znacznej wartości, takie jak: (*wymień*).

Dowód: zabezpieczone przez policję sprzęty (*wymień*).

Jak wynika z przedstawionej historii choroby, powódka doznała od oskarżonego krzywdy, która niezależnie od konsekwencji karno-prawnych rodzi określone skutki cywilne. Krzywda ta nie może być oczywiście ściśle przeliczona na określoną kwotę pieniężną, jednakże okoliczności sprawy uzasadniają całkowicie twierdzenie, że żądana przez nią kwota(*wymień*) nie jest wygórowana.

W związku z tym, że moje zarobki są bardzo niskie i z trudem wystarczają na pokrycie kosztów utrzymania mnie i dzieci, wnoszę o zwolnienie mnie od kosztów sądowych.

Dowód: zaświadczenie o zarobkach. Wobec powyższego zarówno powództwo, jak i wniosek są w pełni uzasadnione.

imię i nazwisko (*podpis*)

10.4. Prywatny akt oskarżenia

Miejscowość, data

Sąd Rejonowy (lub Okręgowy) w(*miejscowość*)
Wydział Karny

Oskarżycielka prywatna(*imię, nazwisko, adres*)

Oskarżony(*imię, nazwisko, adres*)

AKT OSKARŻENIA

przeciwko(*imię, nazwisko*) oskarżonemu z art. 156 § 2 kk
Oskarżam(*imię, nazwisko oskarżonego*) o to, że w dniu(*data*) w Warszawie pobił mnie dotkliwie, powodując u mnie liczne siniaki w obrębie klatki piersiowej. Wnoszę o wezwanie na rozprawę świadka (*imię, nazwisko*).

UZASADNIENIE

Oskarżony jest byłym mężem oskarżycielki. W dniu (*data*) oskarżony przyszedł do jej domu i wszczął awanturę z tego powodu, że oskarżycielka wystąpiła do sądu z pozwem o podwyższenie alimentów. Pokrzywdzona nie chciała wdawać się w kłótnie z oskarżonym i poprosiła go o opuszczenie jej mieszkania. Oskarżony wpadł w złość, zaczął bić i kopać oskarżycielkę prywatną. Gdy oskarżony opuścił jej dom, oskarżycielka udała się do przychodni rejonowej na opatrunek i założenia szwów, ponieważ miała rozcięty luk brwiowy.

Dowód: zaświadczenie o stanie zdrowia oskarżycielki wydane przez przychodnię rejonową

Całą awanturę słyszała sąsiadka oskarżycielki prywatnej (*imię, nazwisko*), ponieważ w obydwu mieszkaniach były otwarte okna. Poza tym sąsiadka widziała oskarżonego, kiedy opuszczał dom pokrzywdzonej oraz ślady pobicia u oskarżycielki.

Dowód: zeznania świadka (*imię, nazwisko*).

imię i nazwisko (*podpis*)

Załączniki:

- 1) zaświadczenie o stanie zdrowia oskarżycielki prywatnej
- 2) odpis aktu oskarżenia

11. Nasza oferta pomocy

- bezpłatne porady prawne, socjalne, finansowe i psychologiczne
- pomoc w kontaktach z policją, prokuraturą i sądami
- bezpłatne poradniki i ulotki prawne
- bezpieczne schronienie w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia
- udział w grupie wsparcia oraz terapeutyczno-teatralnej
- udział w warsztatach dotyczących zarządzania finansami
- udział w warsztatach samoobrony WENDO

Nasze placówki:

Warszawa

Poradnie: ul. Wilcza 60, lok. 19, 00-679
tel./ fax: (22) 622 25 17; (22) 652 01 17
e-mail: temida@cpk.org.pl, www.cpk.org.pl; www.cpk.org.pl/finanse
ul. Piękna 66 a lok. 10 i 11, 00-672 Warszawa, tel./fax 22 6520117

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
tel. 606 256 790, (22) 828 38 26; sow@cpk.org.pl

Pomoc telefoniczna:

(22) 621 35 37 Telefon zaufania (w czwartki od 10 do 16 dyżur prawny)
600 070 717 Całodobowy telefon interwencyjny dla kobiet ofiar przemocy

Poradnie mailowe:

pomoc@cpk.org.pl, porady.prawne@cpk.org.pl
porady.psychologiczne@cpk.org.pl

Gdańsk ul. Gdyńskich Kosynierów 11 tel. (58) 341 79 15,

Łódź ul. Piotrkowska 115, tel. (58) 341 79 15,

Wrocław ul. Ruska 46B, tel. (71) 358 08 74,

Żyrardów ul. Mireckiego 63, tel. 882 512 900,

Grójec ul. Piłsudskiego 27, tel. 606338313

12. Wybrane organizacje, które pomagają kobietom ofiarom przemocy

- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
ul. Obornicka 99; 51-114 Wrocław;
tel./faks (071) 352 94 03
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
ul. Ogrodowa 2a 58-306 Wałbrzych;
tel. (074) 846 75 58; faks (074) 840 82 96
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie prowadzony przez Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka**
ul. Krzywoustego 15; 88-100 Inowrocław;
tel. (052) 355 93 40
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi**
ul. Przemysłowa 6, 89-500 Tuchola;
tel. (052) 554 00 45
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
ul. Wielka 101; 22-630 Tyszowce;
tel.(084) 66 19 587 lub 515 245 935;
email: sowtyszowce@wp.pl www.sowtyszowce.pl
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
ul. Bazylianówka 44; 20-044 Lublin;
tel. (081) 747 37 50
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
ul. Okrzei 39; 66-400 Gorzów Wlkp.;
tel. (095) 72 14 160
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie – Ośrodek prowadzi Stowarzyszenie Promocji Zdrowia i Psychoterapii w Łodzi**
ul. Franciszkańska 85; 91-837 Łódź;
tel. (042) 640 65 91

- **Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie i Ośrodek Interwencji Kryzysowej**
 ul. Dąbrowskiego 139; 32-600 Oświęcim;
 tel. (033) 847 46 48 lub 847 45 55;
 email: wsparcie@akcja.pl
- **Tarnowski Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Wsparcia Ofiar Przemocy**
 ul. Szarych Szeregów 1 33-100 Tarnów;
 tel. (014) 655 66 59 lub 655 36 36;
 email: osrodek_wsparcia@oik.tarnow.pl
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie oraz Ośrodek Interwencji Kryzysowej**
 ul. Makuszyńskiego 9 34-500 Zakopane;
 tel. (018) 206 44 54;
 e-mail: oik.zakopane@op.pl
- **Zespół Ośrodków Wsparcia Ośrodek Interwencji Kryzysowej I Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Słowackiego 18 06-500 Mława; tel. (023) 654 52 29
- **Zespół Ośrodków Wsparcia Ośrodek Interwencji Kryzysowej I Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Ks. J. Popiełuszki 24 05-820 Piastów;
 tel. (022) 753 45 56 lub 753 45 55, faks (022) 723 39 05
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Małopolska 20a 25-076 Opole;
 tel. 077/455-63-90, 077/455-63-91, 077/455-63-92;
 e-mail: sow.mopr.opole@wp.pl
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Skarbowa 4 47-200 Kędzierzyn Koźle;
 tel. 077/ 48-10-282, 077/ 48-33-323;
 e-mail: sow.kk@pcpr.gsk.pl
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia**
 Nowa Sarzyna; tel: 017-2413813;
 e-mail: d.d.nowasarzyna@op.pl
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia SOS**
 Lesko; tel: 013-4927252;
 e-mail: sos@starostwolesko.home.pl
- **Centrum Wsparcia i Rehabilitacji Społecznej. Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia w Gorzycach**
 Gorzyce; tel: 015-8362370, 015-8362759;
 e-mail: sowgorzyce@onet.eu
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie**
 ul. Wojska Polskiego 69 18-500 Kolno;
 tel. (086) 27813 34 lub 278 12 99 (całodobowy);
 email: www.pcprkolno.pl lub pcprkolno@poczta.fm
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Suwałkach**
 ul. Świerkowa 60 16-400 Suwałki
- **Hostel Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia**
 Dowspada 9, 16-420 Raczki; tel. (087) 565 92 82,
 faks (087) 565 92 84;
 www.pcpr.suwalski.pl;
- e-mail: pcpr@powiat.suwalski.pl, oik@powiat.suwalski.pl
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w strukturze Zespołu Płacówek Specjalistycznych im. Kazimierza Lisieckiego „Dziadka”**
 ul. Wejherowska 65 81-049 Gdynia; tel. (058) 667 40 89
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie prowadzony na zlecenie powiatu malborskiego przez Stowarzyszenie na rzecz Bezdomnych, Dom Modlitwy „AGAPE”**
 ul. Mickiewicza 32 82-230 Nowy Staw;
 tel. (055) 271 50 36;
 e-mail: sow@agape.info.pl
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Wałowa 30 44-300 Wodzisław Śląski;
 tel. (032) 45 56 032
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. 3 Maja 4 41-500 Chorzów;
 tel. (032) 791 438 805 lub 34 52 810 (tel. zaufania)
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Zubrzyckiego 36 41-600 Świętochłowice;
 tel. (032) 34 52 165

- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie**
 ul. 1 Maja 196 25-614 Kielce;
 tel. (041) 36 81 867;
 email: poradnictwo.rodzinne@mopr.kielce.pl lub mopr@mopr.kielce.pl
- **Ośrodek Interwencyjno - Konsultacyjny dla Ofiar Przemocy w Kielcach**
 ul. Kołłątaja 4 Tel 41 366 10 52
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie**
 ul. Gołdapska 23 19-400 Olecko; tel. (0-87) 520-34-37
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Bałtycka 37a 10-144 Olsztyn;
 tel./fax. (089) 521 33 93, (0-89) 527-57-11
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Sienkiewicza 15 14-100 Ostróda;
 tel. (089) 642 73 96 lub kom. 0600 700 237 (całodobowy)
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Miejskim Centrum Interwencji Kryzysowej**
 ul. Dolne Chyby 10 62-081 Przeźmierowo;
 tel. (061) 814 17 17
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Rydygiera 23 64-920 Piła;
 tel. (067) 34 90 969
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. Strzelecka 10 63-760 Zduny;
 tel. kontaktowy OIK Krotoszyn (062) 7227530
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie przy Ośrodku Wspierania Rodziny „DOM POD ŚWIERKIEM”**
 ul. Grunwaldzka 49 78-200 Białogard;
 tel. (094) 312 22 57
- **Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie**
 ul. J. Dąbrowskiego 4 72-600 Świnoujście;
 tel. (091) 32 25 477 lub całodobowy (091) 32 25 467